

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала: студентка II курсу, групи 672-1
денної форми навчання
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»
Снігур Ангеліна Василівна _____

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Гладчук Ольга Михайлівна _____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ____ від _____ 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ.....	6
1.1 Сучасні підходи до трактування суті страхового ринку	6
1.2 Структура та принципи функціонування страхового ринку.....	10
1.3 Функції і роль страхового ринку в економічній системі країни.....	15
Висновки до Розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СТРАХОВОГО РИНКУ.....	23
2.1 Еволюція страхового ринку України	23
2.2 Аналітична оцінка сучасного стану розвитку українського страхового ринку.....	27
2.3 Актуальні проблеми функціонування страхового ринку України.....	32
Висновки до Розділу 2.....	37
РОЗДІЛ 3 ПОТЕНЦІЙНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	39
3.1 Шляхи забезпечення ефективності функціонування українського страхового в сучасних умовах	39
3.2 Зарубіжний досвід функціонування страхових ринків і можливість їх адаптації до українських реалій.....	47
3.3 Сучасна практика впровадження технологічних інновацій в діяльність страхових компаній	55
Висновки до Розділу 3.....	62
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах економічних, політичних і соціальних трансформацій, які активно відбуваються в нашій країні, необхідно розвивати адекватну систему страхування, яка виступає надійним захистом для населення та юридичних осіб від різноманітних матеріальних чи моральних збитків від природних катастроф, аварій або ж інших застрахованих ризикових обставин. У країнах з ринковою економікою саме страховий ринок сприяє зростанню економічної стабільності, зміцненню фінансової системи країни, активізації різноманітних інвестиційних процесів, а також вирішенню багатьох соціальних проблем. Водночас, страхування не лише звільняє державну владу від витрат на відшкодування збитків при виникненні страхових подій, але й значно впливає на консолідацію публічних фінансів, а також є ефективною формою нагромадження грошових коштів населення та стабільним джерелом довгострокового інвестування.

За часи незалежності в Україні була сформована значна нормативно-правова база функціонування страхового ринку на конкурентних основах, що сприяло зростанню якості страхових послуг. Проте населення нашої країни мало обізнане щодо необхідності і ролі страхування загалом, особливостей функціонування страхового ринку, а особливо сфери добровільного страхування, а також можливостей українського страхового ринку надавати якісні страхові послуги.

Отже, однією з найважливіших складових ринкової економіки будь-якої країни, а саме ринкової інфраструктури та її фінансової системи, є ефективно функціонуючий страховий ринок. Саме за допомогою страхового ринку формується необхідний страховий простір, що забезпечує страховий захист інтересів фізичних і юридичних осіб при настанні різних страхових випадків. Саме тому, варто продовжувати дослідження у напрямку аналізу головних тенденцій та актуальних проблем функціонування українського страхового ринку.

Дослідженню теоретичних та практичних аспектів розвитку і функціонування страхового ринку України присвячені праці таких українських вчених як: Базилевич В. Д., Бондар І. О., Борисова В. А., Гаманкова О., Гарматій Т. Д., Журавка О., Клапків Ю.М., Навроцький Д., Нестерова С. Л., Осадець С.С., Приймак Н. В., Ткаченко Н., Філонюк О. Ф., Харченко Н. В., Фурман В. та інших.

Метою кваліфікаційної роботи є систематизація теоретичних та практичних аспектів функціонування українського страхового ринку, огляд його структури, визначення актуальних проблем та потенційних перспектив його подальшого розвитку.

Задля досягнення визначеної мети при написанні кваліфікаційної роботи необхідно вирішити такі **завдання**:

- визначити суть страхового ринку та обґрунтувати його економічну необхідність;
- охарактеризувати структуру, функції та принципи страхового ринку;
- дослідити еволюцію українського страхового ринку;
- оцінити поточний стан та тенденції розвитку національного страхового ринку в нинішніх умовах;
- охарактеризувати сучасну практику впровадження технологічних інновацій в діяльність страхових компаній;
- запропонувати пропозиції стосовно можливого підвищення ефективності функціонування страхового ринку України.

Об'єктом цього дослідження є система економічних взаємовідносин, які складаються між суб'єктами страхового ринку, пов'язаних з процесом його формування та функціонування у нинішніх умовах господарювання.

Предметом дослідження виступає механізм функціонування страхового ринку, у контексті особливостей його формування та управління ним.

Методи дослідження. У процесі здійснення даного дослідження використовувалися наступні методи: діалектичний метод наукового пізнання, під час виявлення закономірностей, тенденцій і взаємозв'язків при функціонуванні страхового ринку. Поставлені у дослідженні завдання

вирішувалися також із застосуванням системного підходу, методів синтезу та аналізу, індукції і дедукції, використовувались і методи емпіричного та теоретичного дослідження, а також динамічні порівняння, графічне зображення, статистичні методи та узагальнення.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти, сучасна навчальна та наукова література, матеріали науково-практичних конференцій, довідкова і періодична література, офіційні статистичні дані та інше.

Новизна одержаних результатів полягає у визначенні основних тенденцій розвитку українського страхового ринку в сучасних умовах господарювання із урахуванням запровадження інноваційних технологій у діяльність його учасників.

Практична значимість даного дослідження полягає у можливості використання рекомендацій, які сформовані у роботі задля потенційного зростання ефективності подальшого функціонування страхового ринку України.

Структура роботи. Згідно вимог кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел і додатків. У першому розділі цієї кваліфікаційної роботи розглядаються теоретичні основи функціонування страхового ринку країни. Другий розділ присвячено дослідженню практичних аспектів розвитку українського страхового ринку. В результаті у третьому розділі наведено можливі напрямки удосконалення функціонування страхового ринку України в нинішніх умовах.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ

1.1 Сучасні підходи до трактування суті страхового ринку

У сучасних умовах розвитку економічної науки відзначається проблематика інтелектуального та змістовного оновлення усталених теорій і концепцій функціонування страхового ринку, що зумовлює необхідність дослідження понятійно-категоріального апарату, адекватного до новітніх методів пізнання та систематизації отриманих знань.

Дослідження теоретичних основ функціонування страхового ринку доцільно розпочати із вивчення категоріально-понятійного апарату на основі виділення теорій та підходів у межах яких здійснюється аналіз.

У загальному страховий ринок розглядається як частина фінансового ринку, певний економічний простір, динамічна система, сфера фінансово-економічних відносин, специфічна форма організації грошових відносин або ж певна сукупність інститутів і механізмів [37].

Звичайно, що у нинішніх умовах господарювання страховий ринок будь-якої країни займає досить важливе місце, оскільки «страхові компанії мобілізують значні обсяги фінансових ресурсів та трансформують їх на інвестиції» [49].

Для уточнення суті та змістовного наповнення обраної дефініції вважаємо за необхідне дослідити наявні визначення різних учених терміну «страховий ринок». Варто розподілити наступні базові підходи, які використовуються при визначенні категорії «страховий ринок»:

- ринковий підхід;
- економічний підхід;
- інституційний підхід;
- сегментний підхід.

В основі ринкового підходу до визначення категорії «страховий ринок» лежать відносини з приводу купівлі-продажу страхових послуг, а також формування попиту і пропозиції на страхові послуги.

Таблиця 1.1

Трактування суті категорії «страховий ринок» окремих авторів у межах ринкового підходу

Автор, джерело	Визначення автора
Криворучко А.В. [21]	Страховий ринок – це сфера фінансово-економічних відносин між страховиками і страхувальниками з надання страхових послуг і захисту майнових інтересів юридичних осіб і громадян, а також зі здійснення відповідної фінансової діяльності в межах чинного законодавства з боку комерційних страхових компаній і фірм чи державних організацій
Мочерний С.В. [11]	Страховий ринок – це сукупність організаційно-економічних і відносин економічної власності щодо купівлі-продажу страхових послуг між страховиками, страхувальниками та посередниками
Орленюк Малицька О.Л. [29]	Страховий ринок – особлива сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає специфічна послуга – страховий захист, формується пропозиція і попит на неї.
Ткаченко Н.В. [45]	Страховий ринок – система суспільних відносин, пов'язаних із купівлею-продажем страхових послуг
Фурман В.М. [46]	Страховий ринок – це система стійких економічних відносин між покупцями, посередниками та продавцями, а також страховиками й регуляторними органами, пов'язаних із формуванням попиту, пропозиції та ціни на прямий страховий захист і перестраховання, які матеріалізуються у страхових, перестраховальних та супутніх послугах у певній країні, групі країн чи міжнародному масштабі, що піддається регулюванню
Шумелда Я.П. [50]	Страховий ринок – економічні відносини в межах певної території, в процесі яких формуються попит, пропозиція та ціна на страхові продукти, укладаються договори страхування та виконуються зобов'язання згідно з ними.

На даний час переважна більшість економістів-класиків формулюють категорію «страховий ринок» саме в межах ринкового підходу, акцентуючи свою увагу саме на купівлі-продажу страхових послуг на страховому ринку, як основну його роль в економіці.

Також важливо зауважити, що в сучасній економічній літературі значного поширення набули дослідження суті страхового ринку з позиції економічного підходу. Ми до цього підходу віднесли розуміння суті даної категорії як системи економічних відносин стосовно формування і використання коштів страхового

фонду. У такому контексті наведемо формулювання категорії «страховий ринок» дослідників у Таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Трактування суті категорії «страховий ринок» окремих авторів у межах економічного підходу

Автор, джерело	Визначення автора
Залетов О.М. [14]	Страховий ринок – сукупність фінансово-економічних відносин, завдяки яким перерозподіляється частина національного доходу та сукупного суспільного продукту шляхом особливого методу утворення страхового фонду грошових ресурсів.
Пліса В.Й. [31]	Страховий ринок – форма організації грошових відносин з формування та розподілу страхового фонду для забезпечення страхового захисту суспільства.

В той же час інші автори роблять акцент на визначенні категорії «страхового ринку» як сукупності інститутів, які забезпечують органічний зв'язок між страховиками і страхувальниками, за допомогою формування складного механізму взаємозалежних зв'язків. Також існують цілком обґрунтовані думки стосовно визначення суті страхового ринку через призму визначення різних суб'єктів страхування (тобто страхувальників, страховиків, страхових посередників (агентів та брокерів), а також організацій страхової інфраструктури – асоціації й об'єднання). Такі визначення ми віднесли до інституційного підходу суті категорії «страховий ринок» у Таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Інституційний підхід щодо визначення суті поняття «страховий ринок» з погляду окремих авторів

Автор, джерело	Визначення автора
Козьменко О.В. та ін. [20]	Страховий ринок – сукупність інститутів і механізмів зі створення, купівлі-продажу та споживання страхових послуг
Осадець С.С. та ін. [30]	Страховий ринок – економічний простір, в якому взаємодіють страхувальники (формують попит на страхові послуги), різноманітні за формами організації страхові компанії (страховики, які задовольняють попит на послуги), страхові посередники (агенти та брокери), а також організації страхової інфраструктури асоціації та об'єднання, що діють на ринку
Рудь І.Ю., Кондрацька К.В. [40]	Страховий ринок – сукупність різноманітних інститутів та механізмів, спрямованих на зниження втрат і ризиків учасників страхового ринку

З позицій сегментного підходу розглядаючи категорію «страховий ринок» деякі науковці акцентують свою увагу на тому, що страховий ринок є невід'ємною складовою частиною фінансового ринку, що наведено нижче у Таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Сегментний підхід щодо визначення суті поняття «страховий ринок»
з погляду окремих авторів

Автор, джерело	Визначення автора
Базилевич В.Д., Базилевич К.С. [2]	Страховий ринок – це частина фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист, формується попит і пропозиція на нього
Гаманкова О.О. [8]	Страховий ринок – є складовою як фінансового ринку (ринку грошей і ринку капіталів, оскільки на цих ринках страхові компанії розмішують свої капітали, використовуючи певні фінансові інструменти), так і ринку фінансових послуг, оскільки страхові компанії як фінансові посередники залучають кошти страхувальників, продаючи страхові послуги
Журавка О.О. [12]	Страховий ринок є складовою фінансового ринку й визначається двома чинниками: по-перше, існує об'єктивна необхідність у страховому захисті, що зумовлює утворення ринку страхових послуг; по-друге, грошова форма організації фондів забезпечення страхового захисту пов'язує цей ринок із фінансовим
Навроцький Д.А. [27]	Страховий ринок є складовою фінансового ринку, яка являє собою особливе соціально-економічне середовище, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формується попит і пропозиція на нього, а сукупність усіх його суб'єктів функціонує в системі економічних, фінансових, договірних, інформаційно-консультаційних та інших відносин, що обумовлені необхідністю страхової послуги і виникають між ними на всіх етапах її надання

Деякі українські науковці, зокрема Козьменко О. вважають некоректним приєднувати страховий ринок до фінансового ринку. Він вважає, що «...страховий та фінансовий ринок є окремими, самостійними складовими елементами фінансової системи країни, що взаємодіють лише у сфері інвестиційної діяльності, а саме з боку страховиків, які на фінансовому ринку виступають як інституціональні інвестори» [20; с.20].

Отже, проведений аналіз визначень різних науковців дав змогу підтвердити, що в широкому розумінні під дефініцією «страховий ринок» можна розуміти сукупність економічних відносин, які виникають в процесі купівлі-продажу страхової послуги.

1.2 Структура та принципи функціонування страхового ринку

Однією з найсуттєвіших складових суті страхового ринку, є середовище, в якому формується і функціонує страховий ринок. Важливою складовою цього середовища, на нашу думку, є держава. Саме держава формує і визначає економіко-соціальне, нормативно-правове й організаційне середовище в якому функціонує страховий ринок (рис. 1.1.).

Рис. 1.1. Середовище формування і функціонування страхового ринку

Варто теж відмітити, що саме на державу покладено функцію регулювання діяльності учасників страхового ринку.

Основними суб'єктами страхового ринку є: страхові компанії (продавці страхових послуг), страховальники (споживачі страхових послуг), первинні та вторинні страхові посередники, асоціації страхових компаній (страхові пули, об'єднання та інше), перестраховики тощо.

Закон України "Про страхування" (2021 р.) визначає страховика як «фінансова установа або філія страховика-нерезидента, які мають право здійснювати діяльність із страхування на території України» [36]. Фактично, страховики є організаціями, які формують пропозицію страхових продуктів на ринку страхових послуг. Проте, на відміну від звичайних товаровиробників, страховики не створюють матеріального продукту і тому їх діяльність відносять до категорії послуг.

Страхувальники - юридичні особи і дієздатні громадяни, які уклали із страховими компаніями договори страхування чи є страхувальниками згідно до чинного законодавства України. Страхувальники є споживачами страхових послуг та клієнтами страхових компаній. Головною метою перебування страхувальників на ринку страхових послуг є здобуття надійного захисту від страхових ризиків та збереження власних майнових інтересів.

Будь-яка страхова компанія функціонуючи на страховому ринку просуває на нього свої страхові послуги і надає страхувальникам необхідну інформацію. Страховий ринок приносить страховій компанії зворотній потік інформації: зворотні відомості страхувальників щодо спожитих страхових продуктів, інформацію про роботу інших страховиків-конкурентів тощо. Таким чином, формується замкнута система, яка опосередкована внутрішнім і зовнішнім середовищем страхової компанії.

Страхові компанії і страхувальники є базовими суб'єктами страхового ринку, які і визначають його суть. Страховики пропонують на страховому ринку специфічний товар – страхову послугу, а страхувальники формують попит на цю послугу. Проте, на відміну від більшості інших ринків, на страховому ринку процес ціноутворення (тобто визначення розміру страхового тарифу і страхової премії) є значно складнішим. Базовим фактором формування ціни на страхову послугу є рівень збитковості певного виду страхування, яка визначається як співвідношення суми страхових виплат до суми зібраних страхових премій. Аналізуючи рівень збитковості, страхова компанія встановлює нетто-тариф, який має складати основну частину загальної ціни страхової послуги,

забезпечувати повноту і своєчасність страхових виплат. Іншою складовою страхового тарифу є навантаження, яке включає в себе прибуток та витрати страховика на ведення справи.

«Інфраструктура страхового ринку – сукупність елементів (інститутів, установ, організацій, технологій, норм, систем), що забезпечують, регулюють і створюють умови для нормального, безперебійного, багаторівневого функціонування ринку як особливої економічної системи, а також взаємодії його суб'єктів на основі купівлі-продажу страхових продуктів» [43; с. 37].

Інфраструктура страхового ринку складається з посередницької (збутові структури), ділової та інституційної.

Невід'ємною складовою посередницької інфраструктури страхового ринку є страхові посередники: страхові агенти і брокери, які наближають страхові послуги до страхувальників, проте між ними є ряд важливих відмінностей, що обумовлені взаємовідносинами між страховиками та страхувальниками. Згідно нового Закону України «Про страхування» до групи страхових посередників також відносять субагента, перестрахового брокера, додаткового страхового агента.

Страховий агент працює від імені та за дорученням окремої страхової компанії, тому його метою є продаж максимальної кількості страхових продуктів, максимізація власного доходу і доходу страховика. Страховий брокер, як правило, діє в інтересах клієнта, підбираючи оптимальну для його потреб страхову послугу від страхових компаній. Метою діяльності брокера є максимізація його власного прибутку від здійснення посередництва у страхуванні.

Окрім вказаних суб'єктів на страховому ринку працюють і певні об'єднання страховиків: ліги, асоціації, федерації, бюро, тощо.

Отже, страховий ринок є комплексною, інтегрованою системою, що складається із багатьох ланок. На страховому ринку передбачається незалежність функціонування суб'єктів ринкових відносин, їх рівноправне партнерство, розвинута систему горизонтальних і вертикальних взаємозв'язків між ними.

Структуру страхового ринку також можна охарактеризувати і за інституційними, територіальними і галузевими ознаками. Інституційна структура страхового ринку (за формою власності) базується на відмінності між приватною, державною і комбінованою формами власності учасників ринку. Така структура виділяє акціонерні, корпоративні, взаємні, перестрахові та державні товариства.

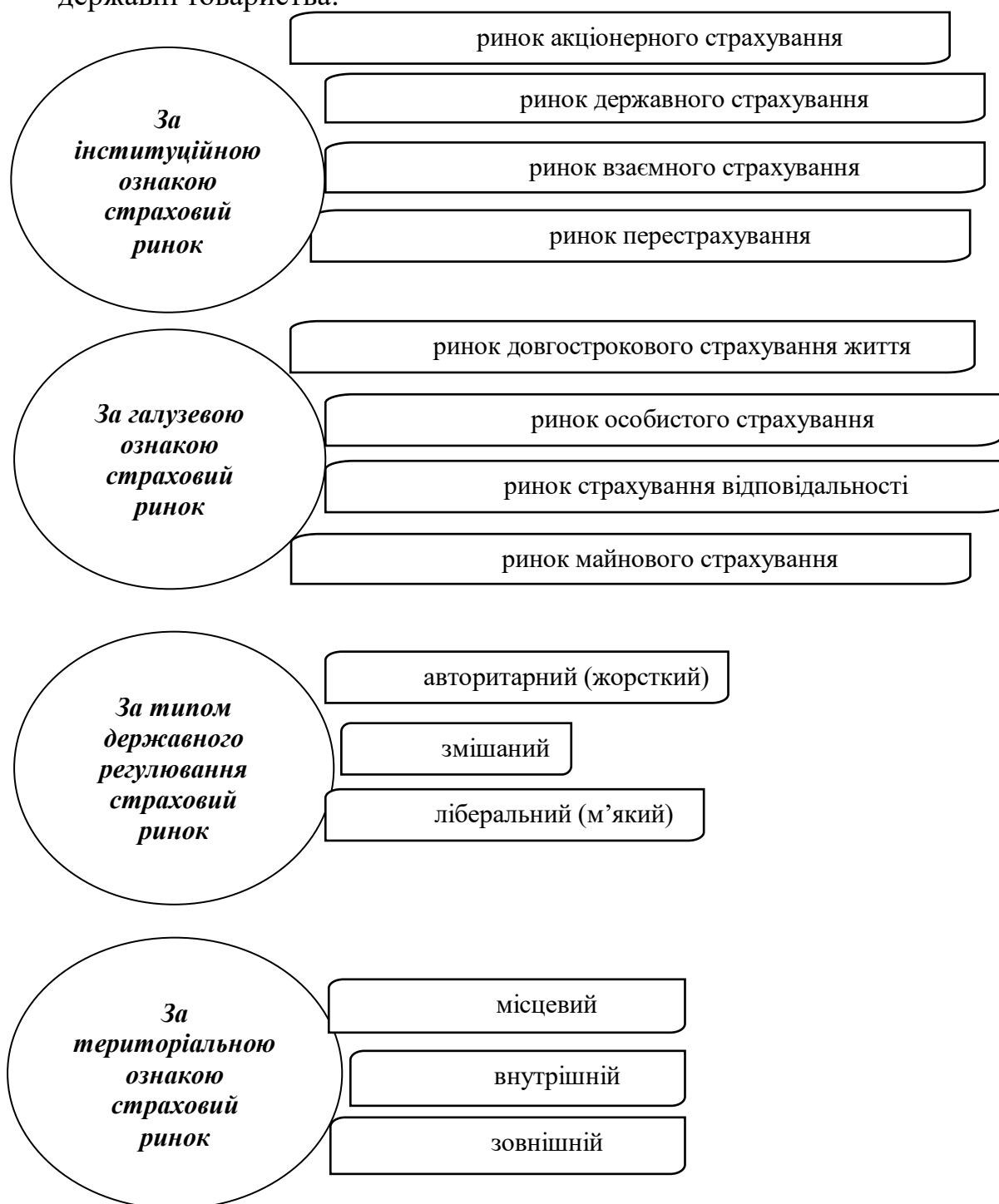

Рис 1.2 Класифікація страхового ринку за різними ознаками [43]

За територіальною ознакою, залежно від місця і масштабу, виділяють: місцеві (регіональні), внутрішні (національні) і зовнішні (міжнародні) страхові ринки. Тобто місцевий страховий ринок задовільняє страхові інтереси регіону; національні інтереси, які вийшли за межі регіону і поширились до рівня держави задовольняються на національному страховому ринку; а світовий страховий ринок задовольняє попит на страхові послуги у масштабах світової економіки.

За галузевою ознакою виділяють ринок довгострокового страхування життя, ринок особистого страхування, ринок загальних майнового страхування, ринок страхування відповідальності.

Об'єктом на страхового ринку виступають страхові продукти – певні страхові послуги, які надаються страхувальнику відповідно до умов страхового договору. Ціна на страхові послуги формується на основі попиту і пропозиції та відображається у страховому тарифі. Купівля і продаж страхового продукту відображається у договорі страхування.

Процес надання страхової послуги можна розбитий на шість основних етапів:

- 1) залучення страховиками клієнтів страхувальників;
- 2) подача страхувальником заяви на здійснення страхування;
- 3) оцінка страховиком страхового ризику;
- 4) надання пропозицій страхувальнику умов страхування конкретного страхового ризику;
- 5) підписання договору страхування;
- 6) при необхідності задоволення претензій страхувальника.

Василишин Р. Д., Кашенко О. Л. та Борисова В. А. зазначають, що «функціонування страхового ринку ґрунтується на таких принципах:

- демонополізація страхового бізнесу;
- конкуренція страхових організацій з надання страхових послуг та залучення страховиків;
- свобода вибору страхувальників умов надання страхових послуг, форм і об'єктів страхового захисту;

– забезпечення гарантії та надійності страхового захисту» [7; с. 172].

Клапків Ю.М. вважає, що серед найбільш вагомих принципів страхової справи, можна виокремити:

- «1) принцип реальності страхового захисту;
- 2) принцип повноти страхового захисту;
- 3) принцип поширеності страхового захисту;
- 4) принцип мінімізації часу компенсації» [18; с.189].

Отже, структура страхового ринку є доволі складною та динамічною, вона формується відповідно до потреб, які складаються у визначений час на ринку тієї чи іншої країни. Головними суб'єктами страхового ринку є страхові компанії, страхувальники, а також страхові посередники і держава, а об'єктом страхового ринку є страховий продукт, який забезпечує страховий захист його покупців. Від злагодженої та взаємовигідної роботи учасників страхового ринку залежать ефективність функціонування страхового ринку загалом і якість задоволення страхових потреб клієнтів зокрема.

1.3 Функції і роль страхового ринку в економічній системі країни

Суспільне призначення, роль і місце страхового ринку в суспільстві загалом і в економіці країни зокрема конкретизуються через його функції. Таким чином через дослідження функцій страхового ринку зрозумілішим стає його призначення і практична цінність, окреслюються головні сфери впливу на суспільство та на процеси формування самого ринку. Можна виділити загальні і специфічні функції страхового ринку.

Клапків Ю.М. до загальних функцій страхового ринку відносить:

- пізнавальну;
- інтепретаційну;
- прогностичну;
- евристичну;
- комунікативну;

- прикладну;
- ідеологічну;
- виховну.

А от спеціальні функції розкривають особливості та призначення страхового ринку, зокрема:

- ✓ ризикова або компенсаційна;
- ✓ накопичувальна або заощаджувальна;
- ✓ попереджувальна або превентивна;
- ✓ інвестиційна;
- ✓ контрольна.

Розглянуті функції страхової справи, реалізуючись на страховому ринку, трансформуються і у його функції. Страховий ринок, як механізм надання страхових послуг, є засобом захисту суспільства від фінансових утрат від страхових подій. Ця функція реалізується шляхом формування спеціалізованого страхового фонду страховиками.

Також можна виділити загальноринкові функції страхового ринку, які притаманні будь-якому ринку товарів і послуг, а саме:

- цінова функція (формування ціни на страхову послугу під впливом попиту і пропозиції);
- інформаційна функція (учасники ринку отримують і аналізують інформацію, яка надається ринком задля прийняття власних рішень, також інформація про стан самого ринку);
- розподільча функція (об'єктивна здатність ринку оптимально розподіляти наявні ресурси, керуючись цілями учасників – максимізувати прибуток та мінімізувати витрати і ризики).

Фінансовими функціями страхового ринку є:

- акумулююча (акумулювання грошових ресурсів, джерелом яких є страхові премії страхувальників, у страхових фондах страховиків);
- інвестиційна (вкладення ресурсів у різноманітні активи);

- накопичувальна (накопичення та зберігання страхових внесків страхувальників, що є джерелом страхових виплат обумовлених розмірах і за погоджених обставин);
- ощадна (збереження заощаджень і вкладів страхувальників).

Особливими функціями страхового ринку є: соціальна, компенсаційна, запобіжна та ризикова (антиризикова). Ці функції страховий ринок виконує у зв'язку із самою природою страхування як економічної категорії і виду фінансової діяльності.

Соціальна функція страхового ринку реалізується у широкому розумінні через основну місію страхування — забезпечення соціальної стабільності у суспільстві через безпеку кожної людини окремо, яка споживає страхові послуги, і у вузькому розумінні — через соціальне страхування.

Компенсаційна функція страхового ринку проявляється у відшкодуванні збитків, які завдані страхувальнику внаслідок настання страхового випадку.

Попереджувальна функція здійснюється при фінансуванні, за рахунок частини коштів страхового фонду, певних заходів для зменшення або усунення страхових ризиків в об'єктів страхування.

Ризикова або ще її називають антиризикова функція страхового ринку проявляється у призначенні самого страхування - захисту від ризиків. Тому весь механізм функціонування страхового ринку загалом можна вважати сукупністю антиризикових заходів щодо захисту інтересів страхувальників.

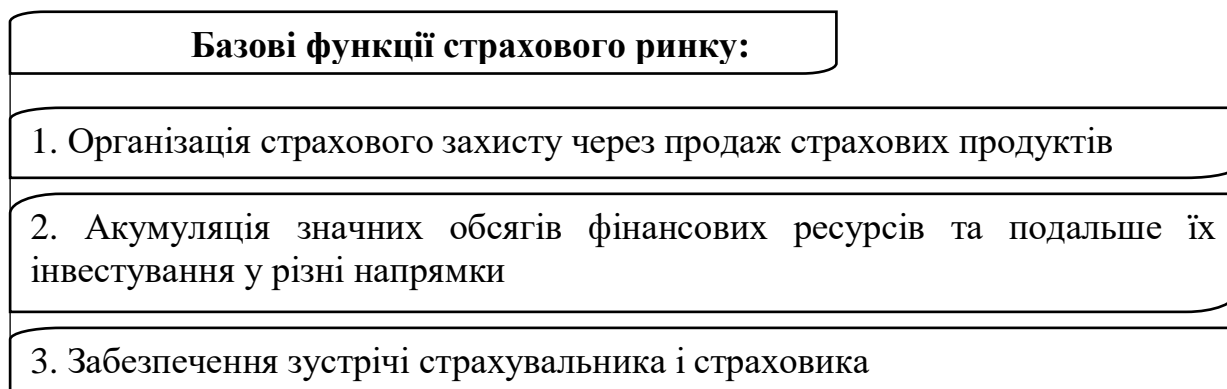

Рис. 1.3 Базові функції страхового ринку

Роль страхового ринку визначається тими функціями, які він виконує. Страхова діяльність є однією з найважливіших галузей, яка забезпечує дієвий захист соціальних і майнових інтересів населення та юридичних осіб від різних ризиків, підтримка стабільності в суспільстві, а також економічної безпеки держави. Крім того, на страховому ринку формуються важливі фінансові інструменти регулювання економіки і значні акумульовані кошти для інвестування розвитку економіки.

Формування дієвої системи страхового захисту неможливий без ефективно діючого страхового ринку. Держава впливає на розвиток страхового ринку регулюючи діяльність його учасників, виходячи з економічної і соціальної ситуації, яка сформувалась у певних умовах.

Саме на страховому ринку через купівлю-продаж страхових послуг і відбувається організація страхового захисту клієнтів від застрахованих ризиків. Страхові події є результатом існування ризику, без нього відсутній страховий інтерес. Ризик є об'єктивною категорією, якій притаманні невизначеність та альтернатива. Оскільки уникнути ризиків неможливо, виникає потреба в їх управлінні, оптимізувавши його. Зовнішнім способом оптимізації ризику і є страхування. Ризики можуть бути страховими та нестраховими, тобто такими, які не можуть бути включені у договір страхування.

Згідно Закону України «Про страхування»: «страховий ризик - подія, на випадок виникнення якої проводиться страхування, яка має ознаки ймовірності та випадковості настання», «страхова послуга - вид фінансової послуги, що надається страховиком для забезпечення потреби потенційного страхувальника у страховому захисті на підставі договору страхування», а «страховий продукт - умови страхування, які задовольняють визначені потреби та інтереси клієнтів в отриманні страхової послуги» [35].

Окрім захисту від прямих матеріальних утрат, страховий ринок також забезпечує скорочення супутніх і непрямих збитків, які доволі часто є в кілька разів більшими. Традиційним прикладом страхового захисту від непрямих збитків є вид страхування від непередбачених перерв у виробництві.

Важливою є і роль страхового ринку у сфері суспільного соціального захисту населення.

«Необхідність матеріального забезпечення осіб, які через певні обставини не приймають участь в суспільній праці і не можуть себе матеріально забезпечувати, є одним з об'єктивних факторів існування суспільства. На утримання таких членів суспільства спрямовується частина створюваного валового внутрішнього продукту. В умовах товарно-грошових відносин, ця частина суспільного продукту формується шляхом створення та використання певних грошових фондів» [4; с.26-28].

Страховий ринок забезпечує додатковий соціальний захист членів суспільства, даючи змогу державі заощаджувати ресурси. Він є органічним доповненням у сфері державного соціального страхування і проявляється у різних видах особистого страхування, добровільного пенсійного страхування, медичного страхування тощо.

Акумулюючи значні ресурси, страховий ринок виступає надважливим джерелом інвестиційного капіталу в економіку країни. Страховики є інституційними інвесторами, вони акумулюють інвестиційні ресурси, поділяють або зменшують ризики втрати інвестиційного капіталу, що сприяє економічному розвитку. У масштабах світової фінансової системи серед інституційних інвесторів страхові компанії, порівняно із пенсійними й інвестиційними фондами, займають провідні позиції при формуванні інвестиційних ресурсів. Оскільки маючи першочергове завдання захистити від ризиків своїх клієнтів, вони формують необхідні страхові фонди, а враховуючи інверсію виробничого циклу (спочатку дохід у вигляді страхових премій, а вже потім витрати - відшкодування) мають змогу їх інвестувати, враховуючи принципи безпечності, ліквідності, надійності та прибутковості.

Страховий ринок сприяє стимулюванню інвестиційних процесів і між різними країнами, поглиблюючи міжнародну інтеграцію економіки різних країн у світі.

Важливою ознакою страхового ринку є можливість територіального розподілу ризику, а також розподілу ризику в часі. Вказана особливість впливає із низької ймовірності настання значних збитків одночасно у конкретному регіоні. Рівномірність розподілу ризику в часі залежить від багатьох факторів, перелік яких змінюється в залежності від певного виду страхування. Територіальний розподіл страхового ризику, як і часовий, ґрунтується на різній ймовірності настання певної страхової події, пов'язаної з існуванням конкретного ризику, в різних регіонах.

Часткова безповоротність мобілізованих страховими компаніями коштів, притаманна економічній природі страхового ринку, що пояснюється необхідністю здійснення витрат на утримання страховиків та отримання нею прибутку. Сума коштів, яка не підлягає поверненню страхувальникам, залежить від структури сформованого страхового тарифу і тарифної політики страховика.

«У західних країнах страхові компанії з метою залучення клієнтів максимально зменшують відсоток навантаження, який у свою чергу наближається за розмірами до нетто-тарифу, а іноді є меншим за нього. Це може бути виправдано за умови активної інвестиційної політики компанії, коли за рахунок інвестиційного прибутку йде поповнення недостатніх резервів і покриття витрат на ведення справи» [2; с.183].

Страховий ринок сприяє обізнаності населення про ризики і можливості їх уникати або ж зменшувати, використовуючи механізми страхового ринку.

Отже, узагальнивши роль страхового ринку можна звести до таких основних напрямків: стабілізація економічної ситуації в країні, зменшення рівня ризиковості в сучасних умовах господарювання, зростання рівня обізнаності населення про ризики, підвищення рівня якості життя людей, поліпшення рівня соціального захисту, підтримання комерційній діяльності і підприємництва, пришвидшення мобілізації вільного капіталу і його ефективного інвестування через механізми фінансових ринків.

Висновки до Розділу 1

В економічній науці існує багато підходів стосовно визначення категорії «страховий ринок», основними з них є: ринковий, економічний, інституційний та сегментний підхід. В основі ринкового підходу до визначення категорії «страховий ринок» лежать відносини з приводу купівлі-продажу страхових послуг, а також формування попиту і пропозиції на страхові послуги. З позицій економічного підходу суть даної категорії розуміють як систему економічних відносин стосовно формування і використання коштів страхового фонду. Прихильники інституційного підходу роблять акцент на визначенні категорії «страхового ринку» як сукупності інститутів, які забезпечують органічний зв'язок між страховиками і страхувальниками, за допомогою формування складного механізму взаємозалежних зв'язків. З позицій сегментного підходу розглядаючи категорію «страховий ринок» науковці акцентують свою увагу на тому, що страховий ринок є невід'ємною складовою частиною фінансового ринку.

Однією з найсуттєвіших складових суті страхового ринку, є середовище, в якому формується і функціонує страховий ринок. Основними суб'єктами страхового ринку є: страхові компанії (продавці страхових послуг), страхувальники (споживачі страхових послуг), первинні та вторинні страхові посередники, асоціації страхових компаній (страхові пули, об'єднання та інше), перестраховики тощо. Інфраструктура страхового ринку складається з посередницької (збутові структури), ділової та інституційної. Невід'ємною складовою посередницької інфраструктури страхового ринку є страхові посередники: страхові агенти і брокери.

Структуру страхового ринку також можна охарактеризувати і за інституційними, територіальними і галузевими ознаками, а також за типом державного регулювання та інше.

Об'єктом на страхового ринку виступають страхові продукти – певні страхові послуги, які надаються страхувальнику відповідно до умов страхового

договору. Ціна на страхові послуги формується на основі попиту і пропозиції та відображається у страховому тарифі. Купівля і продаж страхового продукту відображається у договорі страхування.

Загальноринковими функціями страхового ринку є: цінова, інформаційна, розподільча. Страховий ринок теж виконує і фінансові функції: акумулююча, інвестиційна, накопичувальна, ощадна. Особливими функціями страхового ринку є: соціальна, компенсаційна, запобіжна та ризикова (антиризикова). Проте базовими функціями страхового ринку, на нашу думку, є: організація страхового захисту, за допомогою продажу страхових послуг, акумулювання значного обсягу фінансових ресурсів із можливостями їх подальшого інвестування, забезпечення зустрічі страхувальника та страхової компанії для реалізації страхового захисту.

Роль страхового ринку можна звести до таких основних напрямків: стабілізація економічної ситуації в країні, зменшення рівня ризиковості в сучасних умовах господарювання, зростання рівня обізнаності населення про ризики, підвищення рівня якості життя людей, поліпшення рівня соціального захисту, підтримання комерційній діяльності і підприємництва, пришвидшення мобілізації вільного капіталу і його ефективне інвестування через механізми фінансових ринків.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СТРАХОВОГО РИНКУ

2.1 Еволюція страхового ринку України

Зародження та розвиток сучасного страхового ринку України є процесом, що має багато схожого із аналогічними процесами в інших постсоціалістичних країнах. Ще до одержання Україною статусу незалежної держави страхування здійснювали відповідно до економічних, соціальних та правових умов, які існували у певний період.

Найдавнішим способом страхового захисту як і в усьому світі, так і в Україні було взаємне страхування. У Київській Русі виникнення страхування пов'язують із пам'яткою давньоруського права – «Руською правдою», де знаходять елементи договору тогочасного страхування цивільної відповідальності, для тих хто вступав у відповідне неформальне страхове товариство страховою виплатою за ненавмисне вбивство була «віра» (грошовий штраф). Класичне комерційне страхування прийшло на українські землі із Західної Європи ще у XVIII ст. із появою філій англійських страхових компаній. Перше товариство взаємного страхування від вогню на землях Східної України було створено у Полтаві в 1863 р. «Національні страхові товариства теж з'явилися у 1892 р. – «Дністер» (м. Львів) та 1911 р. – «Карпатія» (м. Чернівці)» [26; с. 84].

Сучасний страховий ринок незалежної України пройшов певні історичні етапи у своєму розвитку.

I етап – 1991-1992 рр. характеризувався відсутністю спеціального законодавства, належної методологічної бази державного нагляду, ефективного ринкового механізму реалізації страхової діяльності. Також цей етап називають етапом зародження та екстенсивного розвитку українського страхового ринку, в наслідок швидкого зростання кількості страхових компаній. У жовтні 1991 р.

було створено Укрдержстрах на основі Головного управління державного страхування України. Вже у 1993 р. замість Укрдержстраху Фонд державного майна України заснував страхову компанію ВАТ «Національна акціонерна страхова компанія «Оранта». В умовах високого рівня інфляції працювало понад 1000 страховиків, які надавали стандартизовані страхові послуги. Відсутніми були: вимоги до мінімального розміру статутного капіталу, ліцензування, наглядовий орган, страхові брокери. Проте кількісне зростання страхового ринку в Україні не перейшло в якісне, не було визначено чіткі напрямки розвитку ринку, належної методологічної бази і кваліфікованих кадрів.

II етап – 1993-1995 рр. став фактично початковим етапом створення страхової галузі нашої держави, у 1993 р. було прийнято Декрет «Про страхування», держава почала встановлювати нагляд за страховою діяльністю, визначила відповідні вимоги до страховиків; відбувалася структурна побудова страхового ринку країни, формувались групи страховиків: компанії, утворені в системі НАСК «Оранта», кептивні страховики і страховики утворені на приватному капіталі, які працювали за ринковими принципами. В умовах гіперінфляції на українському ринку в цей час працювало 500-800 страховиків, мінімальний статутний капітал для яких було встановлено на рівні 5000 дол. США. Впроваджувалося ліцензування страхової діяльності, державне регулювання здійснював Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю. Утворено Лігу страхових організацій України (ЛСОУ).

III етап – 1996-2000 рр. – «новітній етап», у 1996 р. було прийнято перший Закон України «Про страхування», який посилював вимоги до статутних капіталів і платоспроможності страховиків; та розподілив їх на ті, які здійснюють окремо ризикові види страхування і довгострокове страхування життя; встановлено певні вимоги до страхових договорів і розміщення страхових резервів. «Значну роль у розвитку страхового ринку відіграла затверджена у 1998 р. «Програма розвитку страхового ринку», яка передбачала пряму присутність іноземного страховика в Україні. Згодом створювалися різні види страхування: соціальне, на випадок безробіття, індивідуальне, майна та пенсійне

забезпечення» [26; с. 84]. У той час на ринку працювало 280-300 страховиків, які надавали диференційовані страхові послуги. Мінімальний статутний капітал складав 100 тис. євро для українських страховиків та 500 тис. євро для страховиків з іноземним капіталом.

IV етап – 2001-2007 рр. – «етап активізації», з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» було підвищено вимоги до мінімального розміру статутного капіталу страховика (1,5 млн. євро для лайфових страховиків та 1 млн. євро для нон-лайфових страховиків) та його якісних характеристик, а також посилено вимоги до платоспроможності страховиків, розширено можливості їх інвестиційної діяльності, диверсифікації розміщення страхових резервів і тимчасово вільних коштів. У цей час на ринку функціонувало 280-450 компаній і значно збільшились обсяги операцій перестраховування. У 2002 р. було створено Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України, яка здійснювала державне регулювання на українському страховому ринку. Прийнято Програму розвитку страхового ринку України на 2001-2004 роки.

Рис. 2.1 Етапи розвитку страхового ринку в Україні [26]

V етап – 2008-2013 рр. – «етап занепаду», спровокований негативними наслідками світової фінансової кризи і посиленням вимог до діяльності українських страховиків. У 2011 р. із набранням чинності Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» виокремлено наступні види страхування: загальнообов’язкове державне соціальне страхування, недержавне соціальне страхування, індивідуальне страхування та страхування майна. У 2012 р. було створено Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, яка продовжувала інтенсифікувати нагляд за якістю і законністю роботи українських страховиків.

VI етап – з 2014 року «сучасний етап», який характеризується зменшенням числа діючих страховиків, негативним впливом війни, а також макроекономічною нестабільністю через наслідки світової пандемії. У 2020 році було ліквідовано Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, а її повноваження у сфері нагляду за діяльністю страховиків перейняв Національний банк України, який розробив Білу книгу «Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні». Практичним завданням цього етапу є зміцнення системи контролю та фінансового стану функціонуючих страховиків та виведення з страхового ринку «нежиттєздатних» страховиків, підвищення рівня прозорості, платоспроможності та капіталізації страхових компаній, якості сформованого ними капіталу, розширення діяльності із залучення коштів населення й підприємств, а також посилення взаємодії страховиків з реальним сектором економіки.

У кінці 2021 року було прийнято новий Закон «Про страхування», який має вступити в дію із 2024 року та наблизити українське законодавства у страховій сфері до сучасних європейських вимог.

Отож страхова індустрія України, у цілому «вийшла на відповідний рівень інвестиційної привабливості, представлена провідними транснаціональними страховими групами з Австрії, Бельгії, Великобританії, Ізраїлю, Нідерландів,

Німеччини, Польщі, Словенії, США, Франції, Швеції, але ще не стала реальним фактором стабільності національної економіки» [39].

Функціонування повноцінного страхового ринку є важливою умовою для підвищення добробуту населення і сталого економічного розвитку.

«Розвиток страхового ринку і використання його в інтересах сталого розвитку національної економіки в умовах її інтеграції у світове економічне співтовариство та посилення процесів глобалізації є важливим компонентом національної безпеки. Міжнародна кооперація в страхуванні сприяє функціонуванню таких секторів економіки, як міжнародна торгівля, перевезення, авіація, космонавтика і туризм» [39].

Дослідивши еволюцію розвитку страхового ринку України ми виокремили такі головні його етапи: зародження, початковий, новітній, активізації, занепаду та сучасний. На нашу думку, даний підхід надає можливість розглянути еволюцію сучасного страхування в Україні та врахувати найбільш важливі знакові події у даній сфері.

2.2 Аналітична оцінка сучасного стану розвитку українського страхового ринку

Українські страховики на даний час зіткнулися із масштабними зовнішніми викликами і загрозами, які негативно впливають на їх діяльність та можливості подальшого розвитку. Широкомасштабне військове вторгнення, економічна та соціально-політична криза, значні інфляційні процеси, зменшення рівня доходів населення, спад виробництва і відсутність впевненості у завтрашньому дні негативно вплинули на діяльність усіх економічних суб'єктів, які працюють в Україні, страховиків у тому ж числі.

Кількість страхових компаній поступово зменшується із 446 компаній, які працювали у 2007 році до 281 компанії у 2018 році, що було викликано виключенням з реєстру та ліквідацією фінансово неспроможних і недобросовісних компаній, що певною мірою очистило страховий ринок в

Україні. На початок 2020 року працювало 225 страховиків (у т.ч. 22 страховики зі страхування життя), а на кінець першого півріччя 2023 року кількість страховиків зменшилась більш ніж на 100 компаній і складала 115 (в т.ч. 12 страховиків із страхування життя). У 2022 році з ринку вийшло 17 страховиків, а у 2021 році – 53 страховики [33].

На нашу думку, таке «очищення» страхового ринку України викликане зміною регуляторного органу в сфері страхування та його підходів до нагляду, негативними наслідками світової пандемії і звісно війною. Таке різке зменшення кількості страховиків має як позитивні, так і негативні наслідки. Ринок покинули дрібні, неконкурентоздатні компанії, в яких була непрозора структура власності або ж невідповідна структура активів чи певні взаємозв'язки з країною агресором. Однак при цьому рівень конкуренції на українському страховому ринку може значно знизитися, що є негативним наслідком таких змін.

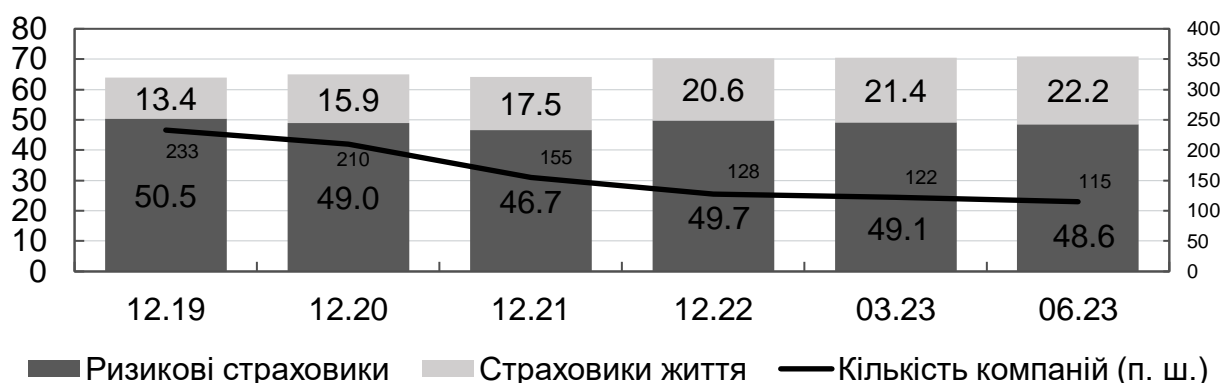

Рис. 2.2 Обсяг активів страховиків та їхня кількість у 2019-2023 рр., млрд грн [33]

Активи страхових компаній за останні роки у гривнях зросли на 7 млрд. грн., але у доларовому еквіваленті вони дещо зменшились, що негативно характеризує реальний стан справ на страховому ринку України. Активи всіх страховиків України у 2023 році склали 1,9 млрд. дол. США, що становить менше половини вартості бренду страхової компанії АХА і свідчить про недостатній рівень капіталізації страхового ринку в Україні.

Таблиця 2.1

Основні показники розвитку страхового ринку України в 2017-2022 рр.

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Зміна за 2017-2022 рр.
Кількість укладених договорів страхування (тис. од.)	70658	77495	80271	120577	131562	88102	17444
Валові страхові премії, млн грн	43432	49367	53001	45176	49708	39616	-3816
Валові страхові премії на 1 договір страхування, грн	615	637	660	375	378	450	-165
Валові страхові виплати, млн грн	10537	12863	14338	14854	17958	13001	2464
Валові страхові виплати на 1 договір страхування, тис. грн	149	166	179	123	137	148	-2
Рівень валових виплат, %	24,26	26,06	27,05	32,88	36,13	32,82	8,56 в.п.
Показник проникнення, %	1,45	1,39	1,33	1,08	0,91	н/д	-
Показник щільності страхування, грн на 1 особу	1025	1171	1265	1086	1207	н/д	-

Аналізуючи основні фінансові показники діяльності страховиків в Україні за останні роки варто відмітити позитивні зміни у гривні, однак всі ці зміни показників стають від'ємними у доларовому еквіваленті, що демонструє реальний спад у діяльності вітчизняних страховиків. За 2017-2022 роки на 17,4 млн збільшилась кількість укладених страхових договорів, на 2,5 млрд грн зросли валові страхові виплати українських страховиків, а рівень валових страхових виплат зріс на 8,56%. У той час як негативною тенденцією стало зменшення обсягів залучених страховиками страхових премій на 3,8 млрд грн.

Таблиця 2.2

Структура прийнятних активів на покриття резервів страховиків

у 2019-2023 рр., млрд грн [33]

	31.12.2019		31.12.2020		31.12.2021		31.12.2022		30.06.2023	
Нерухоме майно	3,9	9%	4,8	10%	4,2	8%	4,5	7%	3,8	6%
Дебіторська заборгованість	2,8	7%	3,5	7%	3,7	7%	4,1	7%	4,0	7%
Поточні рахунки	2,9	7%	2,5	5%	2,7	5%	5,8	9%	4,5	7%
Вимоги до перестраховиків	5,1	12%	6,9	14%	5,2	10%	6,0	10%	6,0	10%
Залишки в МТСБУ	3,2	7%	3,7	7%	4,3	8%	4,5	7%	5,0	8%
Державні цінні папери	9,4	22%	14,0	28%	18,1	35%	18,4	30%	19,8	32%
Депозити	13,5	32%	12,5	25%	11,6	22%	16,9	28%	17,7	29%
Інші	1,9	4%	2,3	5%	1,9	4%	1,2	2%	0,3	1%

У структурі прийнятних активів на покриття резервів у страховиків переважають державні цінні папери, частка яких за останні 5 років зростає із 22% до 32%. Частка ж депозитів теж є дуже великою проте вона дещо знизилась із 32% у 2019 році до 29% у 2023 році. Трішки зменшились і вимоги до перестраховиків з 12% у 2019 році до 10% у 2023 році.

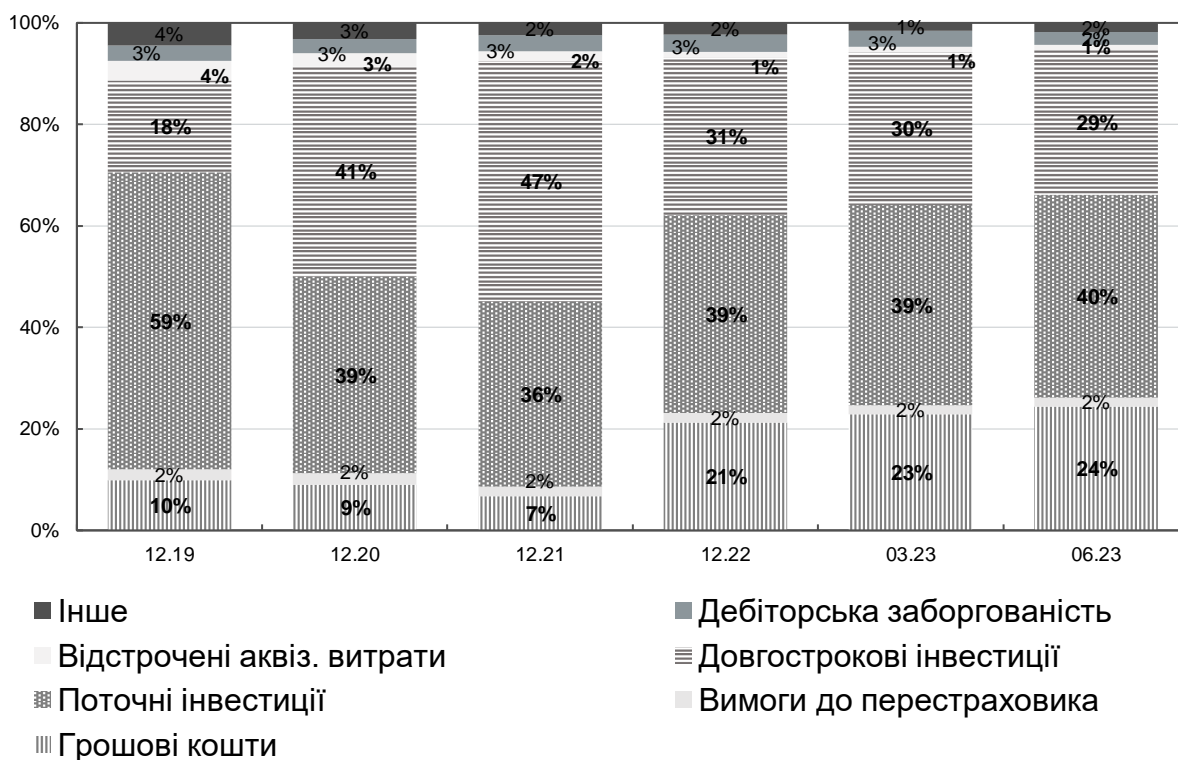

Рис.2.3 Структура активів страховиків, які здійснюють страхування життя у 2019-2023 рр., % [33]

У структурі активів лайфових страховиків переважають поточні інвестиції - 40% у 2023 році, довгострокові інвестиції – 29% (хоч у 2021 році, їх частка складала 47%), зростає також частка грошових коштів, що викликано складними умовами воєнного стану.

Структура ж активів нон-лайфових страховиків є більш різноманітною, найбільшу частку по 20% в ній займають поточні інвестиції та грошові кошти, довгострокові інвестиції – 13% у 2023 році, хоча у 2021 році їх частка теж сягала 20%. Вагомими складовими активів ризикових страховиків також є кошти у

МТСБУ - 11% (внаслідок активного розвитку транспортного страхування) та вимоги до перестраховиків – 12%.

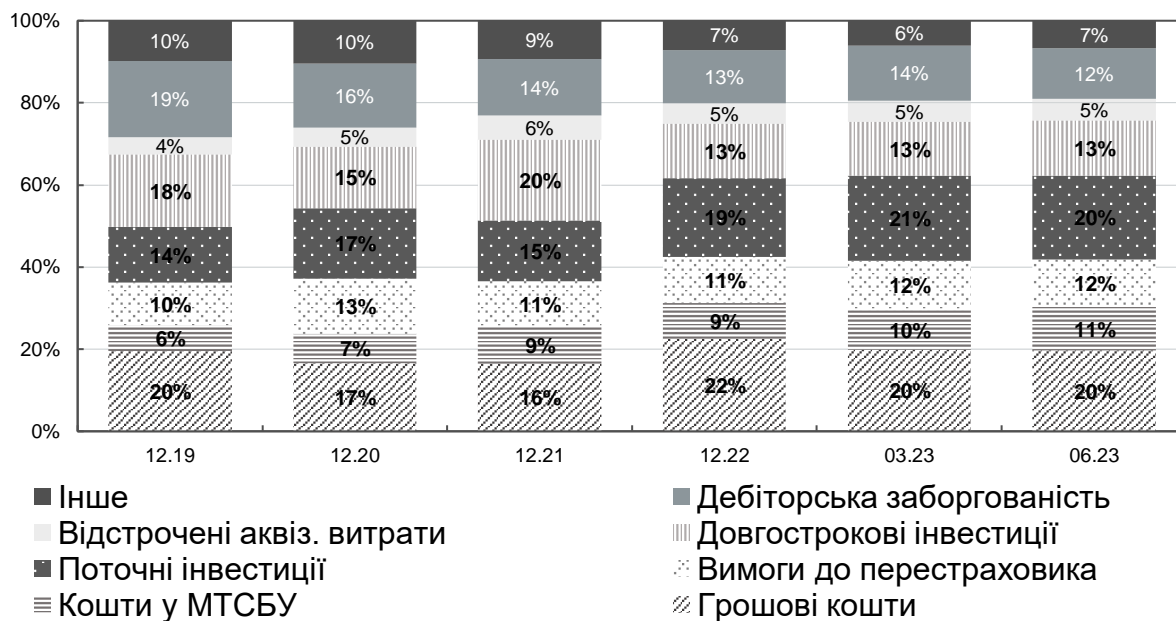

Рис 2.4 Структура активів ризикових страховиків у 2019-2023 рр., % [33]

Процентні доходи за депозитами та ОВДП, залишаються основним джерелом інвестиційного прибутку ризикових страховиків за останні роки.

Розглянемо динаміку страхових премій та виплат українських страховиків.

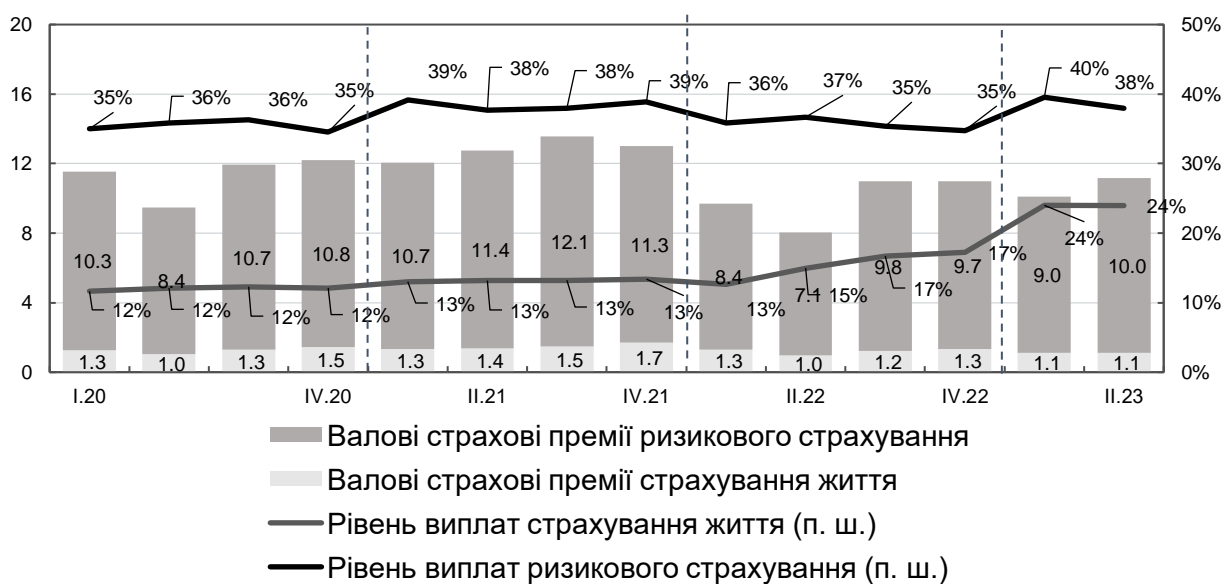

Рис 2.5 Премії та рівень чистих виплат за видами страхування у 2020-2023 рр., млрд грн, % [33]

Попри кількісне зменшення учасників українського страхового ринку ми спостерігаємо поступове відновлення зростання зібраних валових страхових премій страховими компаніями. Рівень чистих страхових виплат в Україні поступово зростає, що свідчить про зменшення прибутковості страхової діяльності страховиків та стимулює їх до пошуку додаткових джерел доходів, зокрема до поліпшення інвестиційної діяльності. Зростання рівня чистих страхових виплат удвічі із 12% у 2020 році до 24% у 2023 році демонструє і зростання зацікавленості страхувальників та їх довіри до вітчизняної галузі.

Транспортне страхування залишається найбільш затребуваним напрямком українського страхового ринку. Частка премій з автострахування протягом повномасштабної війни незмінно перевищує половину загальних надходжень ризикових страховиків. Авто- (КАСКО, ОСЦПВ і “Зелена картка”) й особисте страхування (життя, медичне) надалі формують близько 80% усіх страхових премій і майже 90% страхових виплат.

Попри всі виклики і загрози останніх років діяльність більшості українських страховиків залишалася прибутковою (лише 17% страховиків зазнали збитків у 2022 році), а саме прибуток виступає важливим внутрішнім джерелом фінансової безпеки та стійкості страховиків. Лише надійні і стабільно працюючі страхові компанії здатні сформувати потужний і конкурентоспроможний страховий ринок з високим рівнем довіри страхувальників та інвестиційним потенціалом.

2.3 Актуальні проблеми функціонування страхового ринку України

У сучасних умовах страхові компанії зіткнулися з численними внутрішніми і зовнішніми загрозами, які погіршують рівень їх фінансового стану та безпеки. Важливим завданням для українських страхових компаній в рамках забезпечення їх подальшого розвитку і фінансової безпеки є формування збалансованих страхових портфелів, а проблемою вітчизняного страхового ринку загалом, є те, що більшість страхових компаній відшкодовують страхові

витрати за рахунок нових страхових премій, не приділяючи відповідну увагу формуванню та ефективному розміщенню страхових резервів.

Проблеми з активами вітчизняних страховиків також пов'язані з низькою якістю, розміщенням коштів страхових резервів у цінні папери низькокласних емітентів, а також на депозитах неплатоспроможних банків, повернення яких ніким не гарантоване. Водночас, з 2016 року кошти, розміщені на депозитах проблемних банків перестали рахуватись активами страхових компаній, що стало додатковим фінансовим тягарем для страховиків, які повинні були докапіталізовуватись на відповідну суму. Що підтверджує і відповідні проблеми у здійсненні інвестиційної політики вітчизняними страховими компаніями.

Оскільки українські страховики зіткнулися із значним падінням попиту та погіршенням загальноекономічної ситуації в країні, стандартні страхові договори не покривають ризиків, пов'язаних з війною та її клієнти, у яких суттєво знизилася платоспроможність, часто відмовляються від страхування на користь більш необхідних товарів та послуг. Керівництво українських страховиків вважає, що «за весь час з початку російського військового вторгнення НБУ зробив кілька кроків, які безпідставно посилили тиск на страховиків і ускладнили їх роботу. Це додаткові вимоги до майнового стану власників страхових компаній, розширення вимог щодо ліцензійних умов, непропорційно високі вимоги до корпоративного управління страховика, що змушує "роздувати" штат співробітників і є непосильним для компаній невеликого та середнього розміру. В результаті отримуємо зниження прибутку та втрату інтересів власників до бізнесу, який приносить дедалі більше ризиків та дедалі менше дивідендів» [48].

Взаємодія учасників страхування в умовах війни також зазнала суттєвих змін. «Зазвичай збитки внаслідок військових дій не вважаються страховими випадками... У той же час окремі страхові компанії прийняли рішення про виплату збитків, завданих війною цивільним об'єктам. Це можна визначити як дієвий приклад соціальної відповідальності таких страховиків» [17].

Розглянемо динаміку індикаторів фінансової безпеки страхового ринку України за 2017-2022 роки у наступній таблиці.

Таблиця 2.3

Індикатори фінансової безпеки страхового ринку України
у 2017-2022 рр.

Показники	Рік						Абсолютне відхилення
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2022-2017
Показник проникнення страхування, %	1,46	1,39	1,33	1,08	0,91	0,76	-0,7
Показник щільності страхування, дол. США	38,35	42,82	48,64	39,99	44,26	24,05	-14,3
Частка довгострокового страхування в загальному обсязі зібраних страхових премій, %	6,71	7,91	8,91	10,93	11,82	12,13	5,42
Рівень валових страхових виплат, %	24,26	26,06	27,05	32,88	36,13	32,81	8,55
Частка премій, що належать перестраховикам-нерезидентам, %	7,82	6,07	6,22	8,09	9,86	7,83	0,01

Показник проникнення страхування продовжує зменшуватися, за останні 6 років він зменшився вдвічі і складає лише 0,76, що демонструє значне погіршення даного індикатора фінансової безпеки українського страхового ринку та загалом зменшення ролі страхування в українській економіці. У середньому в світі показник проникнення страхування складає 6,6%.

Показник щільності страхування дещо зростає, однак через відсутність статистичних даних про фактичну чисельність населення у 2022 році важко проаналізувати його реальну динаміку і відповідний вплив на фінансову безпеку страховиків на даний час.

Частка довгострокового страхування в загальному обсязі зібраних страхових премій поступово зростає, що свідчить про поліпшення ситуації на ринку і рівня довіри до нього, а також можливості акумулювати більш тривалі інвестиційні ресурси. Однак у порівнянні із розвинутими країнами

довгострокове страхування в Україні є практично нерозвинутим і потребує значного удосконалення у майбутньому.

Рівень валових страхових виплат в Україні теж поступово зростає, що позитивно впливає на рівень сприйняття і довіри страхувальників, однак зменшує рівень прибутковості страхової діяльності і відповідно, зацікавленості самих страховиків.

Частка премій перестраховиків-нерезидентів залишається майже без змін, що демонструє стабільність співпраці українських страховиків із своїми закордонними партнерами. Надійні перестраховики-партнери сприяють зростанню рівня фінансової безпеки українських страхових компаній.

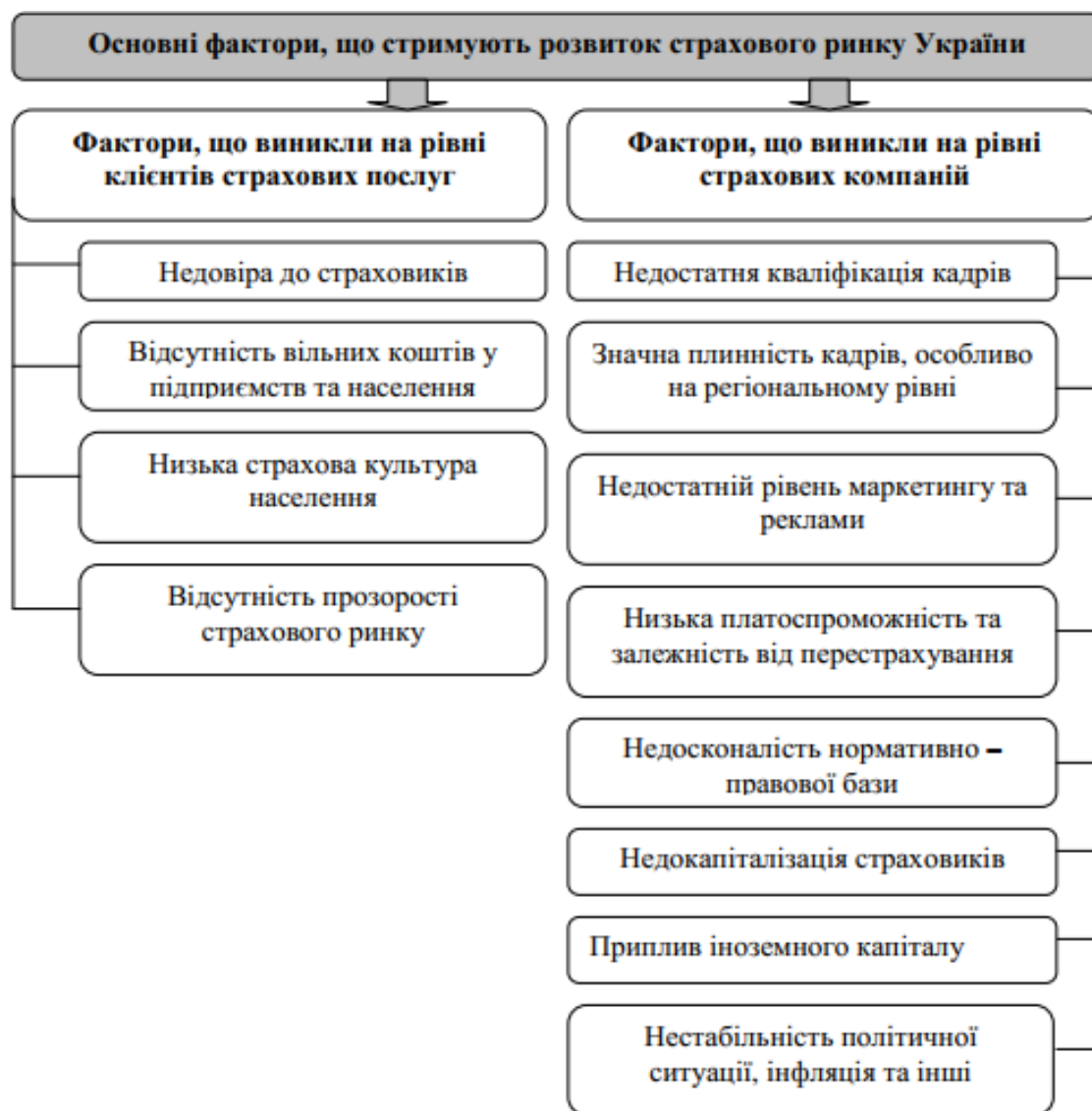
Важливою проблемою для страхових компаній України є недовіра та низький рівень доходів населення, що спричинено також відсутністю механізмів гарантування страхових виплат за договорами з довгострокових видів страхування. На даний час прийнято проект Закону «Про Фонд гарантування страхових виплат за договорами страхування життя» (у 2013 році) за основу, який учасники ринку вважають недопрацьованим та недоцільним до прийняття. Проте далі цей проект не пройшов. Із зазначених проблем впливає і наступна проблема пов'язана із недостатнім захистом споживачів страхових послуг та страхове шахрайство.

Низький рівень впровадження інновацій страховиками також є проблемою для сучасних українських страховиків.

Інформаційна закритість страхового ринку і як наслідок асиметричність інформації, низька фінансова грамотність потенційних споживачів страхових послуг теж є вагомою проблемою та перешкодою у його розвитку.

Також однією з причин недостатнього розвитку страхування в Україні є значні диспропорції в територіальному розміщенні страхових компаній, основна частка яких зосереджена у столиці, інших великих містах та промислово розвинутих центрах. Звичайно, що платоспроможний попит породжує пропозицію і коли буде потреба то страхові компанії будуть створювати чи відкривати нові філії з метою отримання додаткового прибутку.

Ріст концентрації страхового ринку призводить до поступового скорочення числа його учасників та посилення домінування великих компаній, що може суттєво деформувати політику формування страхових тарифів. Частка активів десяти найбільших страховиків займала 42% у 2020 році, а у 2023 році – 58%.

Отже узагальнивши головні фактори, які стримують розвиток українського страхового ринку, ми можемо їх згрупувати на:

1. Фактори, які виникли на рівні страхувальників (недовіра до страховиків, відсутність вільних коштів у населення і підприємств, низький рівень страхової культури населення та непрозорість страхового ринку).
2. Фактори, які виникли на рівні страховиків (недостатній рівень кваліфікації кадрів і значна їх плинність, недостатній рівень страхового маркетингу,

низька платоспроможність та залежність від перестраховування, недосконалість чинного законодавства, недостатній розмір сформованого капіталу страховиками, високий рівень інфляції, нестабільність політичної ситуації, тощо).

Висновки до Розділу 2

При дослідженні еволюції розвитку сучасного страхового ринку України виокремлено такі головні його етапи: зародження, початковий, новітній, активізації, занепаду та сучасний. У яких враховано найбільш важливі знакові події у даній сфері.

Кількість працюючих в Україні страхових компаній постійно зменшується, на разі їх є 115 (у тому числі 12 страховиків, які здійснюють страхування життя). Таке «очищення» страхового ринку України викликане зміною регуляторного органу в сфері страхування та його підходів до нагляду, негативними наслідками світової пандемії і звісно війною.

За 2017-2022 роки на 17,4 млн збільшилась кількість укладених страхових договорів, на 2,5 млрд грн зросли валові страхові виплати українських страховиків, а рівень валових страхових виплат зріс на 8,56%. У той час як негативною тенденцією стало зменшення обсягів залучених страховиками страхових премій на 3,8 млрд грн.

Попри всі виклики і загрози останніх років діяльність більшості українських страховиків залишалася прибутковою (лише 17% страховиків зазнали збитків у 2022 році). Процентні доходи за депозитами та ОВДП, залишаються основним джерелом інвестиційного прибутку ризикових страховиків за останні роки. Транспортне страхування залишається найбільш затребуваним напрямком українського страхового ринку. Частка премій з автострахування протягом повномасштабної війни незмінно перевищує половину загальних надходжень ризикових страховиків. Авто- (КАСКО,

ОСЦПВ і “Зелена картка”) і особисте страхування (життя, медичне) надалі формують близько 80% усіх страхових премій і майже 90% страхових виплат.

Українські страховики зіткнулися із значним падінням попиту та погіршенням загальноекономічної ситуації в країні, стандартні страхові договори не покривають ризиків, пов’язаних з війною та й клієнти, у яких суттєво знизилася платоспроможність, часто відмовляються від страхування на користь більш необхідних товарів та послуг.

Проблемою вітчизняного страхового ринку загалом, є те, що більшість страхових компаній відшкодовують страхові витрати за рахунок нових страхових премій, не приділяючи відповідну увагу формуванню та ефективному розміщенню страхових резервів.

Важливою проблемою для страхових компаній України є недовіра та низький рівень доходів населення, що спричинено також відсутністю механізмів гарантування страхових виплат за договорами з довгострокових видів страхування. Інформаційна закритість страхового ринку і як наслідок асиметричність інформації, низька фінансова грамотність потенційних споживачів страхових послуг теж є вагомою проблемою його розвитку.

Головними факторами, які стримують розвиток українського страхового ринку є: фактори, які виникли на рівні страхувальників (недовіра до страховиків, відсутність вільних коштів у населення і підприємств, низький рівень страхової культури населення та непрозорість страхового ринку) та фактори, які виникли на рівні страховиків (недостатній рівень кваліфікації кадрів і значна їх плінність, недостатній рівень страхового маркетингу, низька платоспроможність та залежність від перестраховання, недосконалість чинного законодавства, недостатній розмір сформованого капіталу страховиками, високий рівень інфляції, нестабільність політичної ситуації, тощо).

РОЗДІЛ 3

ПОТЕНЦІЙНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

3.1 Шляхи забезпечення ефективності функціонування українського страхового ринку в сучасних умовах

Серед фінансових ринків України, особливо у порівнянні з банківським, ринок страхування довгий час був одним із найбільш проблемних, що зумовлено низьким рівнем проникнення і щільності страхування. Страховий ринок розвинутих країн забезпечує фінансування інвестиційних процесів у різних сферах економіки, оскільки, мобілізуючи значні фінансові ресурси, він здатен покривати суттєві потреби в капіталі на довготривалі періоди часу.

Страховому ринку України притаманні внутрішні та зовнішні проблеми, які склалися у довоєнний період і посилились з військовими діями по усій території нашої держави.

Урахувати і об'єктивно проаналізувати виявлені актуальні проблеми на українському страховому ринку та новостворені з боку РФ можна за допомогою використання методичного підходу PEST-аналізу. Виокремивши джерела існуючих проблем за певними напрямками політичного, економічного, соціального і технологічного векторів дасть можливість виявити перспективні заходи для подолання цих проблем і оптимальнішого використання можливостей розвитку українського страхового ринку.

Переважає більшість гострих проблем у розвитку українського страхового ринку мають доволі тривалий характер (табл. 3.1).

За політично-правовим вектором впливу на український страховий ринок найбільш серйозною проблемою вітчизняної практика страхування є відсутність комплексного досконалого законодавства, яке б сприяло розвитку страхового ринку, ефективнішому формуванню і використанню страхових резервів, перешкоджанню проведенню сумнівних схемних операцій тощо.

Таблиця 3.1

PEST-аналіз проблем і перспектив розвитку страхового ринку України [47]

Вектор	Довоєнний період	Період воєнного стану	Можливості та перспективи
Політично-правовий	<ul style="list-style-type: none"> - недосконале законодавство; - відсутність повноцінної підтримки учасників ринку; - необхідність розробки проектів державно-приватного партнерства 	<ul style="list-style-type: none"> - спрощення регуляторних вимог 	<ul style="list-style-type: none"> - посилення регуляторного впливу; - впровадження в дію оновленого закону України «Про страхування»
Економічний	<ul style="list-style-type: none"> - підстави для ухилення від сплати податків; - підстави для виведення капіталу; - нерациональні механізми розміщення страхових ресурсів; - невисока рентабельність; - низька інвестиційна привабливість галузі - необхідність підвищення рівня управління в страхових компаніях 	<ul style="list-style-type: none"> - загрози стабільності діяльності страховиків і страхувальників; - скорочення кількості договорів страхування; - зростання кількості страхових випадків, зокрема, в медичному страхуванні 	<ul style="list-style-type: none"> - формування програм страхування ризиків у будівництві, енергетиці, інфраструктурі тощо; - акцентування особистого медичного страхування
Соціальний	<ul style="list-style-type: none"> - низька платоспроможність населення; - недостатня довіра до операторів ринку 	<ul style="list-style-type: none"> - зниження платоспроможності населення; - міграція та еміграція клієнтів страхових компаній 	<ul style="list-style-type: none"> - утримання та нарощення досягнутого рівня довіри до операторів ринку; - підвищення культури страхування
Технологічний	<ul style="list-style-type: none"> - невідповідність структури активів багатьох страховиків взятим на себе зобов'язанням; - необхідність підвищення якості послуг; - необхідність розширення переліку послуг; - необхідність інноваційності в управлінні та обслуговуванні 	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність програм страхування воєнних ризиків; - тимчасова обмеженість обслуговування частини клієнтів 	<ul style="list-style-type: none"> - ефективне впровадження дистанційних способів урегулювання страхових випадків - розширення переліку страхових послуг та підвищення їх якості

У листопаді 2021 р. дану проблему було частково вирішено із прийняттям нового Закону України «Про страхування», який значно врегулює низку процедур на ринку, однак він вводиться в дію з 1 січня 2024 року, тому складно на разі оцінити його дієвість.

У межах держави має бути запроваджена система повноцінної підтримки учасників страхового ринку профільними асоціаціями і професійними об'єднаннями, які сприятимуть зростанню обізнаності, зацікавленості учасників ринку і зростанню довіри з боку населення.

Воєнний стан спричинив додаткові політичні загрози, які негативно впливають на розвиток українського страхового ринку. Зокрема, спрощення регуляторних вимог під час дії воєнного стану задля підтримки і налагодження роботи учасників страхового ринку призвело до виявлення значних порушень певними страховими компаніями необхідних граничних лімітів фінансових нормативів, що може загрожувати стабільності ринку і знижує рівень довіри до страховиків. Подолати дану проблему можливо тільки шляхом повернення до чітких регуляторних вимог та неухильного їх виконання учасниками.

«Окремої уваги у частині політичних викликів заслуговує необхідність розробки проектів державно-приватного партнерства, зокрема, щодо формування організацій для покриття післявоєнних ризиків. Такі проекти можуть покривати частину завданих країною агресором збитків і, при цьому, не завдавати значної шкоди окремим страховим компаніям» [47; с.23].

Поміж економічних проблем гострою залишається багаторічна проблема використання механізмів страхування для ухилення від сплати податків чи виведення капіталу за допомогою страхових компаній. Певні суб'єкти господарювання, які використовують механізми тіньового обігу капіталу або відмивання нелегальних грошових потоків можуть використовувати страхування у таких цілях і зумисно спричиняють необ'єктивне відображення результатів власної господарської діяльності, зниження доходів місцевих і державного бюджетів, стримуючи темпи економічного зростання. Вирішення даної проблеми можливе завдяки посиленню регуляторного впливу НБУ й

удосконаленню діючого законодавства, яке сприятиме розвитку страхового ринку загалом.

У розвинутих економіках акумульовані на страховому ринку фінансові ресурси направляються у розвиток економіки держави, зокрема в різноманітні інвестиційні проекти, підтримуючи пріоритетні економічні сфери і галузі. Натомість «в Україні досі залишаються невідпрацьованими механізми розміщення страхових ресурсів, які розміщуються нераціонально та не сприяють розвитку економіки держави» [42; 15]. Для часткового вирішення зазначеної проблеми потрібно оприлюднити низку інвестиційних та інноваційних проектів, впровадження яких буде гарантоване державою, а страхові компанії матимуть змогу вкладати мобілізовані кошти в такі проекти, очікуючи прибутків від їх ефективного використання і примноження.

Окрему увагу варто приділити вирішенню проблем низької мотивації до інвестування страховиків через обмеження щодо рентабельності страхової діяльності. Водночас, дана проблема зумовлює наступну – низьку інвестиційну привабливість страхової галузі для потенційних інвесторів, які можуть укласти кошти у власний капітал страховиків, посилюючи їх капіталізацію. Проте, вирішення даної проблеми має ґрунтуватися на оптимальному збалансуванні інтересів усіх сторін страхових взаємовідносин, а саме: страхувальників, страхових компаній, потенційних інвесторів і держави, що дасть змогу підвищити конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість страховиків і не втратити довіру клієнтів до ринку.

Проблема недостатньої якості менеджменту страхових компаній стримує оперативність і мобільність управління страховиками, спричиняє приховування або ж викривлення показників результатів діяльності страхових компаній, що у результаті може і спричинити погіршення іміджевих позицій страховиків для своїх потенційних клієнтів.

Економічні загрози воєнного часу в нашій країні суттєво посилили проблеми страхового ринку. На початку широкомасштабного воєнного вторгнення РФ на територію України страховики втратили певну частину

постійних клієнтів, які мігрували, емігрували або ж навіть загинули. Поступове відновлення і розширення економічних зв'язків сприяло певному зменшенню негативних проявів даної проблеми, однак дані взаємовідносини потребують подальшого удосконалення. Зокрема, з боку страховиків мають бути розроблені і запроваджені правила і програми страхування ризиків у тих сферах, які на даний час стали пріоритетними, а саме: будівництво, енергетика, інфраструктура, аграрне виробництво та інших, які сприятимуть відбудові економіки нашої держави.

Окремо, «слід акцентувати увагу на розвитку особистого медичного страхування, яке сприятиме фінансуванню вторинної та третинної ланок медичної сфери, що наразі зумовлено високою потребою» [6].

Стосовно соціального вектору впливу на розвиток страхового ринку тривалими і системними проблемами є низька платоспроможність населення (що звісно є і економічною проблемою) та недостатній рівень довіри до страховиків. Під час війни існуючі проблеми суттєво посилились обтяжившись додатково міграцією та еміграцією населення. На нашу думку, вирішення цих проблем має здійснюватися комплексно, як з боку НБУ (постійний нагляд за належною якістю наданих страхових послуг) і з боку страховиків (дотримання належного рівня ділової репутації і зростання якості управління), так і з боку населення (усвідомлення реальної потреби у страхових послугах і підвищення страхової культури). Тому особливо важливим є утримання і нарощення рівня довіри населення до діяльності страхових компаній і ринку загалом.

«Проблеми технологічного характеру пов'язанні, передусім, із внутрішніми особливостями ведення страхової діяльності страховими компаніями, такими як невідповідність структури активів багатьох страховиків взятим на себе зобов'язанням. Таке технічне упущення в управлінні компанією досить часто призводить до її банкрутства. Крім того, глобалізаційні процеси на світовому ринку страхування спонукають вітчизняні компанії до використання інноваційних фінансових технологій, які здатні заощаджувати фінансові

ресурси, ефективно управляти сформованими капіталами, трудовими і матеріальними ресурсами» [47].

Війна в Україні додала загрози технологічного характеру для страхового ринку, такі як відсутність особливого виду страхування – страхування воєнних ризиків, оскільки не була передбачена. Саме тому поступова поширеність у практиці діяльності страхових компаній договорів стосовно воєнних ризиків може сприяти розробці особливих страхових продуктів, які будуть покривати воєнні ризики, наприклад спрацювання мін, неконтрольовані розриви боєприпасів, ураження ракетами чи бойовими дронами тощо.

Крім того, «впродовж 2022 р. уже було досягнуто ефективного впровадження дистанційних способів урегулювання страхових випадків, наприклад, договорів «автоцивілки», медичного добровільного страхування» [6].

Та все ж варто враховувати, що ключовим фактором забезпечення стабільного функціонування страхового ринку є запровадження та реалізація заходів, що підвищуватимуть рівень страхової культури населення. Чим більшим буде страховий інтерес на основі усвідомлених страхових ризиків, зросте і попит на страхові послуги, тим більшою буде зацікавленість страховиків надавати якісні страхові послуги, а у держави – забезпечувати функціонування стабільного розвитку фінансового ринку загалом.

Задля успішного розвитку і поліпшення ситуації на українському страховому ринку потрібна злагоджена та скоординована роботи як державних органів, так і страховиків. При цьому держава зобов'язана забезпечити страховий ринок адекватною нормативно-правовою базою, необтяжливим державним наглядом, а страхові компанії повинні бути сумлінними, соціально відповідальними у процесі співпраці із страхувальниками.

Основними перспективами, що очікують на страховий ринок у післявоєнний час є:

- 1) крім європейського капіталу, ринок страхування України стане привабливим і для світового капіталу;
- 2) попит на медичне страхування буде зростати;

3) зростання самого ринку медичного страхування у наслідок зростання цін на ліки і лікарські послуги;

4) «поява нових страхових продуктів. Більші можливості викликають все більше загроз. Наприклад, кібератаки, що несуть доволі вагомі втрати для бізнесу у разі, якщо будуть взломи програмного забезпечення або витік інформації з серверів» [13].

У рамках подальшого розвитку українського страхового ринку, підвищення рівня якості страхових послуг, а також зростання його інвестиційного потенціалу доцільно здійснювати наступні заходи нормативно-правового, організаційно-методологічного й інформаційного характеру:

- «запровадження нормативів достатності капіталу у спосіб, що утруднює псевдострахування;

- розробка та реалізація заохочувальних заходів для страховиків, що добровільно дотримуються у своїй діяльності стандартів прозорості та підвищених вимог до платоспроможності і впровадженні міжнародних стандартів фінансової звітності;

- удосконалення нормативно-правового регулювання діяльності актуаріїв, завершення створення в Україні системи підготовки та сертифікації актуаріїв з поступовою передачею цих функцій саморегулівній організації;

- запровадження стимулюючої податкової політики для розвитку особистого страхування, довгострокового страхування життя, в тому числі інвестиційного, участі страховиків у системі недержавного пенсійного забезпечення, обов'язкового медичного страхування шляхом віднесення частки внесків з цих видів страхування на валові витрати юридичних осіб та удосконалення оподаткування доходів фізичних осіб;

- забезпечити розроблення та впровадження додаткових актів законодавства, що сприятимуть запобіганню використанню страхового ринку для проведення протиправних і сумнівних операцій та шахрайства, включаючи відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом» [39].

Отож, задля подолання проблем сучасного стану розвитку страхового ринку України потрібно:

1. Запроваджувати європейські принципи регулювання страхової діяльності.
2. Забезпечувати належну нормативно-правову основу для введення постійного контролю за станом і фінансовою діяльністю страховиків.
3. Зобов'язати українських страховиків поступово запроваджувати і європейську систему управління ризиками страхового портфелю.
4. Підвищити рівень прозорості страхового ринку загалом і діяльності страхових компаній в тому числі.
5. Обов'язково оприлюднювати аудиторські висновки та основну фінансову інформацію про страховиків, що стимулюватиме їх до отримання високих рейтингів фінансової стійкості.
6. Розвивати сучасну інфраструктуру страхового ринку, застосовувати єдині методичні принципи організації роботи страхового посередництва.
7. Активізувати фінансову діяльність страхових компаній, що також забезпечить вирішення багатьох проблем: стимулювання залучення додаткового довгострокового капіталу, регулювання потоків фінансових ресурсів, підвищення рівня реінвестування прибутку, розширення можливостей капіталовкладень та інвестиційних можливостей страховиків.
8. Розвивати недержавне пенсійне забезпечення.

Наведені заходи значно поліпшать фінансовий стан страховиків, позитивно впливатимуть на розвиток фінансового ринку країни в цілому.

Запозичення зарубіжного досвіду у страховій сфері також має стати ефективним способом вирішення проблем на українському страховому ринку. Однак, «сліпе» запозичення зарубіжного досвіду створює суперечності з діючим законодавством, що призводить до виникнення прогалин в регулюванні правовідносин, а також знижує рівень ефективності державного управління.

Саме тому поряд із імплементацією позитивного зарубіжного досвіду, необхідно враховувати національні традиції та сучасні тенденції розвитку ринку загалом.

Для стабілізації страхового ринку важливим є удосконалити низку факторів, які впливають на діяльність страхових посередників. Необхідно посилити довіру страхувальників до брокерів, що збільшить попит на їхні послуги.

Отже, наразі український страховий ринок за усіма визначеними векторами поступово відновлюється від шокового стану у зв'язку з широкомасштабним вторгненням, водночас відбувається напрацювання низки комплексу заходів, які дадуть змогу використовувати потужні перспективи впливу на розвиток як самого страхового ринку так і економіки держави загалом. Саме тому задля збільшення ефективності функціонування українського страхового ринку потрібно вдосконалювати механізми державного регулювання, законодавство, що регулює страхову діяльність пристосовувати до світових стандартів, запроваджувати нові стандарти обслуговування та новітні технології зі страхування. У зв'язку із зростанням кількості ризиків необхідно збільшувати можливі види страхування. Комплексне виконання вищезгаданого сприятиме зростанню ефективної діяльності страхового ринку та економіки загалом.

3.2 Зарубіжний досвід функціонування страхових ринків і можливість їх адаптації до українських реалій

Комплексний аналіз структури страхового ринку світу за базовими макроекономічними показниками свідчить про регіональну нерівномірність його розвитку в світі. На міжнародному страховому ринку переважають промислово розвинуті країни Північної Америки, Європи та Японія, на які припадає майже 90% загальної суми зібраних страхових внесків за всіма видами страхування.

«Швейцарія та Франція - 39% (49% за договорами страхування життя) та 31% (38%) відповідно досягли високих темпів зростання за вказаним показником (для всіх видів страхування, особливо за договорами страхування життя). У ринковій економіці частка страхування складає до 12% валового внутрішнього продукту, тоді як в Україні цей показник менше 1%. Однак найбільш зростаючими страховими ринками є Азія та Латинська Америка та країни з перехідною економікою Центральної та Східної Європи» [24; с. 58–59].

Страховий бізнес у більшості країн є окремою галуззю економічної діяльності, яка включає різні форми власності страховиків. Взаємозв'язки між державними та приватними формами організації страховиків залежить від соціальної структури і економічної політики держави. У деяких країнах світу спостерігається певне відновлення діяльності товариств взаємного страхування.

Виплата пенсій в багатьох країнах світу здійснюється за рахунок державних пенсійних фондів, недержавних пенсійних фондів, страхових компаній, а також інших фінансових установ. Переважна частина населення країн з розвинутою ринковою економікою надає перевагу наданню пенсійних послуг від приватними страховими компаніями, які мають значно вищий рівень надійності і довіри у порівнянні з іншими фінансовими установами.

Світовий досвід також свідчить і про обов'язкову необхідність страхування майна, що мінімізує широкий спектр ризиків, враховуючи також і ризики при страхуванні відповідальності. У більшості країн світу, як правило, проводиться обов'язкове страхування власників джерел підвищеної небезпеки і професійної відповідальності певних категорій фахівців. Базою усіх видів страхування відповідальності є норми національного законодавства і міжнародного права. Відповідно рівень розвитку страхування відповідальності безпосередньо залежатиме від рівня розвитку національної економіки й стану вдосконалення правових інститутів.

Законодавство більшості країн передбачає здійснення обов'язкового страхування громадянської відповідальності власників транспортних засобів.

«В умовах збільшення достатньої кількості ділових ризиків у країнах з ринковою економікою вони отримали такі види страхування, як страхування відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну життю і здоров'ю працівника; страхування професійної відповідальності; страхування відповідальності виробника за якість продукції, практика якої повинна враховуватися при впровадженні цих видів в Україну» [1; с.129].

Головні напрямки розвитку страхового ринку у зарубіжних країнах зводяться до його значення в певних сферах економічної і фінансової системи. У загальному вигляді ми розглянемо досвід організації й особливості функціонування страхових ринків на прикладі окремих держав.

Страхування в США відзначається значним розвитком через необхідність зниження наявних економічних ризиків. Страхові послуги надаються приватними страховими компаніями, страховими кооперативами й урядом.

Приватні страхові компанії є найпотужнішим сектором американської фінансово-кредитної системи. У той же час США не мають єдиної системи державного страхування, оскільки кожен штат має власне страхове законодавство, яке може суттєво відрізнятись.

«Водночас страхові організації мають широкі повноваження щодо розробки власної страхової політики, визначення розміру платежів, практики їх утримання та компенсації збитків, що є специфікою американського страхового ринку» [51].

Страхові компанії США є потужними інституційними інвесторами, оскільки акумулюють переважну більшість страхових внесків від страхувальників та інвестують їх на американському та міжнародному ринку. Що дає їм можливість здійснювати високоприбуткову інвестиційну діяльність та демпінгувати при реалізації тарифної політики у страховій діяльності.

У Франції страхове законодавство стосовно страхування майна юридичних та фізичних осіб від наслідків стихійних лих передбачає, що держава зобов'язана розробити спеціальні «плани ризику», в яких вся територія розподілена до певної

зони небезпеки у відповідності до схильності до певних стихійних лих. «Компенсація витрат на стихійні лиха не здійснюється в районах, оголошених «зонами ризику», непридатних для будівництва та інших заходів через підвищену небезпеку. Також витрати не відшкодовуються у разі порушення встановлених у цій сфері правил запобігання наслідкам стихійних лих. Проте, всі будівлі або види діяльності, які існували в районі до оголошення їх «небезпечними» або розробкою відповідних правил, підлягають страхуванню навіть тоді, коли вони не відповідають цим умовам» [22; с. 13].

У Японії на страховому ринку працюють приватні страхові компанії, державні страхові компанії та кооперативи. Приватні страховики та державні організації шукають найбільш прибуткові сфери інвестування коштів, які накопичені зі страхових премій. Такі страховики надають свої послуги на національному і міжнародному ринках і їх головною метою є збільшення власних доходів, тому вони працюють переважно з надійними партнерами. В той час як кооперативні організації взаємного страхування не мають за основну мету збільшувати власний прибуток, а задовольняють потреби членів свого кооперативу. Кооперативні страхові організації включають усіх фермерів, гарантуючи їм компенсацію у договірних випадках. Таке кооперативне страхування контролюється усіма членами кооперативу, а тому розвивається доволі раціонально. Низькі страхові внески роблять японські кооперативні страхові організації більш привабливими для страхувальників (членів кооперативу), що зміцнює їх конкурентні позиції на японському страховому ринку.

Страховий ринок Німеччини характеризується доволі динамічним розвитком. «Щорічний приріст суми страхових виплат у Німеччині становить 10%. Особисте страхування в структурі національного страхового ринку становить 37%. Медичне страхування, яке користується дещо з меншою популярністю, ніж в інших країнах Західної Європи, становить близько 12% від загальної суми страхових платежів. Страхування майна займає 51% національного страхового ринку Німеччини» [60].

Страховання є виключним видом діяльності для страховиків у Німеччині. Федеральна установа Німеччини є важливим каналом просування страхових послуг безпосереднім клієнтам. Регіональні страховики присутні у всіх федеральних землях Німеччини і комплексно надають страхові послуги клієнтам. Страховий бізнес у Німеччині досить сильно регулюється державою. Усі національні та іноземні страховики, які працюють у Німеччині, підлягають обов'язковому регулюванню з боку Федерального відомства з нагляду за діяльністю страхових компаній.

У Великій Британії страховий бізнес є традиційним видом діяльності, і зосереджений у Лондоні як глобальному фінансовому центрі. Найбільший страховий ринок Лондона обслуговує грошово-фінансові потоки міжнародних компаній та урядів країн.

«Довіра до Лондонського міжнародного страхового ринку базується на значному кадровому потенціалі спеціалістів страхового ринку, високорозвиненій ринковій інфраструктурі та присутності відомої страхової корпорації Lloyd у Великобританії» [9; с.65].

У Лондоні працюють дочірні компанії найбільших страхових компаній у світі, зосереджені центральні офіси крупних міжнародних страхових і перестрахових брокерів. Досі працюють найстаріші (засновані ще у 1760 р.) і найбільш авторитетні товариства (у т.ч. Реєстр судноплавства «Ллойд»). У Лондоні працюють штаб-квартири кількох міжнародних страхових організацій, а також важливі структури англійського національного страхового ринку (зокрема, інститут лондонських страховиків, інститут дипломованих страховиків та інші), діяльність яких має міжнародне значення.

Страхові компанії Великої Британії не мають законного права займатися будь-яким іншим видом бізнесової діяльності, окрім страхування. Важливою структурою Лондонського міжнародного страхового ринку є Lloyd Corporation, яка представлена майже 400 страховими синдикатами, в які об'єднані фізичні особи – андеррайтери, які безпосередньо здійснюють страхову діяльність цієї

корпорації. Андеррайтери несуть відповідальність за зобов'язаннями в межах договорів страхування свого синдикату. Кожен синдикат представляється провідним андеррайтером, який безпосередньо бере на себе страхові ризики синдикату від посередника, тобто брокера Ллойда. Усі громадяни і жителі Великої Британії можуть стати членами Ллойда.

«У загальній чисельності нараховується 28 000 чоловік — членів Ллойда, з них 5 тис. чоловік займаються страховим бізнесом. Інші члени Ллойда у практичній стороні страхової справи не беруть участі. Від їхнього імені діють агенти членів Ллойда, що здійснюють розміщення ризиків у синдикат» [25].

У розвинутих країнах рівень довіри населення до діяльності страхових компаній та страхового ринку є набагато вищим ніж в Україні, а страхування вважається невід'ємною складовою сфери фінансових послуг у країні. У середньому в світі показник проникнення страхування (співвідношення страхових премій і ВВП) складає 6,6%.

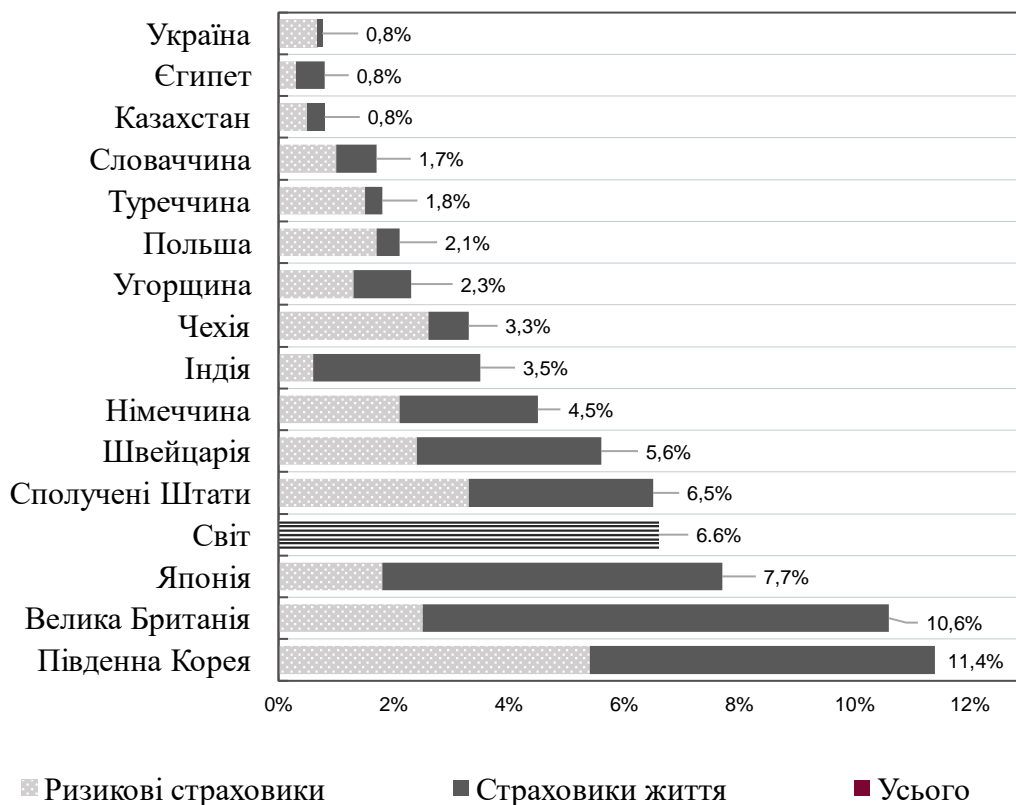

Рис 3.1 Співвідношення страхових премій і ВВП у різних країнах за 2022 рік [33]

Як ми можемо побачити з вище наведеного рисунку, найвищим є рівень проникнення страхування в економіку таких країн як: Південна Корея, Велика Британія, Японія, США, Швейцарія.

У багатьох країнах Європи існує тенденція до підвищення рівня конкуренції на страхових ринках. Попри те, що вступають в силу нові вимоги стосовно запровадження страховими компаніями удосконалених систем фінансової звітності, зросли вимоги до платоспроможності та удосконалення діючих актуарних моделей тощо. У зв'язку з цим, багато страхових компаній бажаючи вистояти у конкурентній боротьбі, змушені переходити на нові методи використання передових технологій. Більшість великих страховиків активно інвестують у покращення функціонуючих технологій: цифрові платформи, інтерфейсні програми, дають змогу не лише поліпшити взаємовідносини із клієнтами, але й покращити ефективність управління компаніями.

Страхові компанії повинні продемонструвати наявність програмного забезпечення, яке дає можливість забезпечувати виконання ринкової дисципліни, якісне управління основними ризиками страховиків тощо. Використання новітніх технологічних систем потребує від страховиків суттєвих фінансових затрат, що може надати більшим страховим компаніям конкурентні переваги перед меншими страховиками. Проте такі вкладення є виправданими, бо дозволяють збільшувати прибуток, зекономити витрачений час, продемонструвати платоспроможність та достатній рівень капіталу у страховика.

В останні роки страхові компанії у світі приділяли значну увагу управлінню фінансами та актуарній складовій, у т.ч. внутрішньому аудиту, дотриманню вимог достатності капіталу й якості активів, що підвищує затрати на ведення справи, але формує умови для покращення управління операційним ризиком страховиків. Зокрема, використання Own Risk and Solvency Assessment (ORSA) моделей несуть у собі досить великі затрати на придбання і налаштування для конкретного страховика, але ж і стимулюють їх до покращення управління ризиками і ефективного використання капіталу.

Загалом, ORSA моделі мають стати інструментом підвищення розуміння страховиком взаємозв'язку між профілем ризику і наявного капіталу.

«Розглядаючи тенденції розвитку міжнародних страхових ринків, слід відзначити, що останнім часом значного поширення у світовій спільноті набула практика мікростраховання, сутність якої полягає в захисті населення з низькими та нестабільними доходами в обмін на регулярні страхові платежі, пропорційні ймовірності настання ризиків. Дедалі частіше мікростраховання розглядають як величезний за обсягом невикористаний сегмент росту страхового бізнесу. Страховики націлені на мікростраховання не лише як на захист населення з низьким рівнем доходу, а й на забезпечення економічного та страхового зростання країн, що розвиваються» [44].

На сьогодні світовий страховий ринок є складною системою взаємодії національних і регіональних ринків страхування. Він розвивається безпосередньо під впливом глобалізації. Найбільш важливим фактором глобалізації страхового ринку є лібералізація торгівлі страховими послугами і доступ іноземних страхових компаній на раніше закриті страхові ринки країн Центральної і Східної Європи, Латинської Америки й Азії.

Глобалізаційні процеси сформували ряд тенденцій розвитку сучасного світового страхового ринку:

1) модернізація класичних форм і видів страхових продуктів, а також випуск нових, які покривають сучасні ризики (політичні (тероризм), військові, катастрофічні, інформаційні тощо);

2) запровадження ІТ-технологій у діяльність страхових компаній і посередників: автоматизоване управління бізнес-процесами, використання технологій аутсорсингу задля зменшення операційних затрат, зміна систем продажу страхових полісів через мережу Інтернет;

3) підвищення рівня культури споживання страхових послуг, що призводить до збільшення вимог покупців до страхових продуктів і їх якості;

4) підвищення інтересу населення до нагромаджувальних продуктів страхування життя, призведе до активізації участі страховиків у добровільному пенсійному страхуванні;

5) стандартизація роботи страховиків на базі принципів сформованих Міжнародною асоціацією органів нагляду за страховою діяльністю, рекомендованих вимог Solvency II і положень Міжнародних стандартів фінансової звітності;

б) зміна структури світового страхового ринку. «За останні 25 років більш інтенсивний розвиток страхування в Європі і Азії призвело до зниження частки страхового ринку Північної Америки з 50% до 30%, в той час як частка страхового ринку Європи зросла з 26% до 35%, Азії – з 20% до 27%. У найближчі роки в країнах, що розвиваються, прогнозується подальше поширення ринку страхування та збільшення їх частки в загальносвітовому обсягу світових премій» [5; с. 18].

Глобалізаційні процеси на страхових ринках безпосередньо позначаються на різноманітних характеристиках як учасників страхових ринків, так і страхових послуг, які на них пропонуються. Інтенсивна глобалізація світового страхового ринку проявляється у різних формах і вимагає від національних страхових ринків адаптації до нових правил міжнародної торгівлі страховими продуктами.

3.3 Сучасна практика впровадження технологічних інновацій в діяльність страхових компаній

Під впливом діджиталізації модифікуються страхові продукти, спосіб їхньої дистрибуції та їхнє використання. Головним проявом діджиталізації вважають появу на ринку компаній, які змушують існуючі інституції активізувати боротьбу за власне існування. Традиційні постачальники страхових послуг, страхові компанії змушені налагоджувати активну співпрацю із технологічними компаніями, які самостійно не надають фінансових послуг.

Головним фактором, що сприяє розвитку діджиталізації страхового ринку

є технології, яка переглядають функціонування даного сектора і спосіб взаємодії його суб'єктів з клієнтами. Діджиталізація дає змогу традиційним страховикам знижувати витрати і підвищувати ефективність своєї роботи. Технології, які застосовуються на страховому ринку, впливають на зменшення недоліків дистрибуції на ринку, зокрема через обмеження проблем асиметрії інформації, зменшуються операційні витрати і знижуються бар'єри контакту із клієнтами.

В умовах швидкого розвитку електронної комерції виникають додаткові ризики, які можуть перешкоджати не лише інтересам споживачів, а й роботі страховиків. Очевидно, що страховики можуть активно продавати безпосередньо і через інтернет прості страхові продукти з низькою вартістю значно легше, ніж інші, більш складні та дорогі страхові продукти.

Важливими факторами є чинні законодавчі норми і довіра людей, але не лише до страхового захисту чи страхової компанії, а й до певного каналу збуту, в основі якого лежать гарантії ефективності та безпеки угоди. Крім того, як зазначають Ж. Діоне і С. Харінгтон: «страхові ринки демонструють широкий спектр методів дистрибуції, а страхові установи активніші в поширенні електронної торгівлі в порівнянні з класичними страховими посередниками» [53; 54].

Логічним крайнім етапом споживання страхових послуг є відшкодування збитку в разі його настання, тобто можливість ліквідації страхових збитків через Інтернет, цій проблемі присвячено праці С. Геберт-Перссон, М. Гідхаген, Дж. Саллис і Х. Лундберг [55].

Основи регулювання електронної комерції, які пов'язані з електронною торгівлею у страхуванні, в основному зосереджені на захисті споживачів і їх ринковій поведінці. Частка споживачів, які купують страхові послуги через Інтернет, залежить від частки людей, які загалом купують товари та послуги за допомогою цього ж інструменту. Споживачі не купують дані послуги через Інтернет з різних причин, зокрема: перевага прямих продажів, відсутність навичок, побоювання з приводу тривалого очікування і проблем з отриманням,

побоювання щодо безпеки, можливостей скарг чи повернення грошей, відсутності платіжної картки тощо.

Динамічний розвиток сучасних технологій здійснює вагомий вплив на страховий та фінансовий ринки. Під їх впливом змінюються як і самі фінансові продукти так і їхнє використання і спосіб дистрибуції. У даному контексті останнім часом все частіше домінує використання понять фінтех та іншуртех.

Виокремлюють три області, які відображають трансформацію діджиталізації ринку фінансових і страхових послуг та п'ять окремих етапів (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Еволюція діджиталізації ринку фінансових та страхових послуг [19; с.274]

Характеристика	Стратегічний фокус	Організаційна спрямованість	Системний фокус
Фаза 1: до 1960 р.	Єдиний канал дистрибуції	Процеси підтримки	Немає інтеграції систем
Фаза 2: 1960–1980 рр.	Подвійний канал дистрибуції	Бек-офісні процеси	Часткова внутрішня інтеграція систем
Фаза 3: 1980–2010 рр.	Декілька каналів продаж	Фронт-офіс процеси	Інтеграція внутрішніх систем
Фаза 4: 2010–2020 рр.	Крос-продажі	Провайдер процесів	Інтеграція систем зовнішніх постачальників фінансових послуг
Фаза 5: від 2020 р.	Гібридні канали продаж	Клієнтоорієнтовані процеси	Інтеграція систем зовнішніх постачальників нефінансових послуг

1. Внутрішня діджиталізація (фази 1–3), першою сферою використання інноваційних технологій було зосередження на внутрішніх процесах, таких як платіжні операції або ж управління портфелем, автоматизація процесів фінансових послуг задля підвищення їх ефективності.
2. Орієнтована на провайдера діджиталізація (фаза 4), зміна орієнтації постачальників страхових послуг на інтеграцію провайдерів, стандартизація процесів та функцій додатків, аутсорсинг бізнеспроцесів.
3. «Орієнтована на споживача діджиталізація (фаза 5). Ця область застосування іншуртеху зосереджена на клієнтів та їх бізнес-процеси. Вона переосмислює

логіку зсередини, зміщуючи орієнтир із страхового продукту на потреби клієнта» [19, с. 273].

Страховий ринок зазнає перетворень і трансформацій в основі яких лежать технологічні інновації, це призводить до створення нової фінансової екосистеми, в якій, окрім традиційних інституцій, є суб'єкти, які перебувають поза фінансовим сектором і трансформують спосіб надання фінансових послуг.

Запровадження інноваційних технологій в страхові послуги розглянемо у двох головних аспектах: через інтеграцію мобільних додатків в онлайн продаж страхових послуг і розвиток страхування системи елементів «розумний дім» і високотехнологічних будинків.

Альтернативні методи продажу стандартних страхових продуктів через електронну комерцію є нетрадиційними формами дистрибуції страхових послуг, які дозволяють усунути певні обмеження традиційних каналів та здешевити їх. В Україні наймасовішим є дистанційний продаж продукту обов'язкового виду страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.

Нові технології полегшують доступ клієнтів, які віддають перевагу цифровим каналам і сприяють популяризації страхових послуг, особливо серед молоді. Продаж страхових послуг із застосуванням інтернету має багато переваг і для клієнта, і для страховика. Веб-сайти страховиків із рейтингами, онлайн калькулятори та мобільні додатки дають змогу швидко зібрати інформацію, порівняти пропозиції та комфортно і швидко купляти страховий продукт не відвідуючи офіси страховиків. Однак складність страхових продуктів часто вимагає, крім технічного обладнання, ще й знань в області страхування.

У процесі сучасної дистрибуції та дистанційного обслуговування страхової послуги клієнт має змогу:

- «повідомити про страховий випадок;
- викликати допомогу у разі настання страхового випадку;
- визначити розташування місця аварії з допомогою GPS;
- здійснити телефонний контакт з кол-центром страховика;

- провести експертизу шляхом трансляції відео за допомогою мобільного додатку на смартфоні клієнта співробітникам компанії в офіс, який має можливість віддаленої оцінки збитку;
- здійснити обслуговування збитку;
- зробити і надіслати фото пошкоджень;
- записати огляд пошкодження на відео за допомогою мобільного додатку;
- відстежувати етапи обробки справи з допомогою мобільного додатку;
- оскаржити рішення страховика та інше» [56, 57].

Головною перевагою для страховиків від продажу страхових послуг через мобільні додатки є зменшення витрат на дистрибуцію. За оцінками науковців, «продажі онлайн страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів зменшують витрати на 30%» [58].

В основі можливостей та подальшого розвитку продажу страхових продуктів онлайн є Директива Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2016/97 щодо дистрибуції страхування [59]. Саме доступність інтернету і швидкий технічний розвиток, дозволяють говорити про значний потенціал цього каналу дистрибуції страхових продуктів.

Сучасні електронні системи теж використовуються і в житлових будинках, автомобільному транспорті, медицині й інших сферах людського життя. Можливості страхування елементів «розумного дому» активно розвиваються. Суть розумного будинку полягає у підвищенні зручності використання та енергоефективності при експлуатації будівлі, сигналізації небезпеки або ж превенції ризиків.

Головними перевагами системи розумний будинок є менші затрати на експлуатацію і підвищений комфорт використання житла. Зменшення можливості реалізації класичних для страхування житла ризиків, проте, водночас, зростання страхових сум, і збитків при реалізації катастрофічних ризиків. Окремо виділяються ризики, пов'язані із відповідальністю власників розумних будинків, які можуть настати в результаті виходу з ладу окремих елементів такої системи.

Технічні інновації впливають і на фінансову діяльність страховиків, даючи змогу зменшувати асиметрію інформації та управляти ризиками.

Таблиця 3.3

Показники аналізу впливу технічних інновацій на фінансову діяльність страховика [19; с. 309]

Індикатор	Зміст
Цінність ІТ-технології (валова вартість програмного забезпечення)	Показник цінності ІТ-технології використовувався для опису процесу діджиталізації та процесів використання технологій
Валові страхові премії	Показник, що вказує розвиток страхової компанії чи галузі
Рентабельність активів (ROA)	ROA використовується як показник фінансової ефективності, який вимірює прибуток на одиницю активів і відображає, наскільки добре страховик використовує інвестиційні ресурси для отримання прибутку

Валова вартість програмного забезпечення – цінність програмного забезпечення, яка включається у нематеріальні активи і розробляється для внутрішнього використання. Показник валових страхових премій використовується як один із основних змінних, що показує розвиток ринку і є маркером попиту. ROA показує прибутковість компаній і виражається у вигляді прибутку до оподаткування, у співвідношенні із величиною загальних активів страховиків.

Показники витрат на інноваційні технології і валову вартість програмного забезпечення є єдиними параметрами фінансової звітності, які можуть бути використані при аналізі технічних інновацій у страховій сфері.

Вкладення в інформаційні технології страховими компаніями дозволяє швидше, ефективніше і краще аналізувати процеси продажу й обслуговування клієнтів тощо. Страховики з вищою рентабельністю і валовими преміями, мають більше фінансових ресурсів, які виділяють на програмне забезпечення, що може призвести до подальшого збільшення як суми зібраних валових страхових премій, так і ROA, оскільки ці показники тісно пов'язані з ефективністю роботи страхових компаній.

НТП та інновації дозволяють виокремити ряд елементів цифрового суспільства, які матимуть безпосередній вплив на розвиток страхової справи у майбутньому:

1. Використання супер комп'ютерів суттєво зменшує похибку розрахунків та дозволяє виявляти випадки страхового шахрайства, автоматизує процес страхових виплат.
2. Інтернетизація і поєднання всесвітньою мережею окремих повсякденних пристроїв, суттєві зміни і в технологіях зберігання даних. У т.ч. телематика автомобільного транспорту, логістика та використання інтернету в медицині, що дозволяє здійснювати безперервний збір життєвих показників.
3. Технологія блокчейнджу дозволяє формувати децентралізовану базу даних всіх цифрових транзакцій між учасниками страхового договору.
4. Смарт-контракти, які можна зберігати і виконувати автоматично.
5. Практика використання хмарних серверів витісняє локальний сервер і персональний комп'ютер.
6. Мобільні додатки для дистрибуції страхових продуктів, які дозволяють компанії здійснювати реалізацію страхових полісів та обробку претензій без страхових агентів і брокерів.
7. Чатботи чи автоматизовані консультанти для консультування клієнтів використовують штучний інтелект.
8. Соціальні мережі дають змогу страховикам проводити власну репрезентацію і забезпечувати позитивне реноме. Широко використовується месенджер у туристичному страхуванні, оскільки дозволяє контактувати із страховою компанією з-за кордону.
9. Відеодзвінки використовуються для віддаленого огляду об'єкта страхування, оцінки збитку, ідентифікації клієнта, підтримувати сталий контакт із застрахованими.
10. Відео платформи активно використовуються для реклами та превенції.
«Частина страховиків веде власні канали на відео платформах, де

заміщуються інструкції щодо поведінки в ситуації настання страхового випадку, наводиться інформація про особливості заповнення європротоколу чи електронного європротоколу (повідомлення про настання дорожньо-транспортної пригоди, який заповнюється водіями-учасниками ДТП на місці аварії) для подальшого подання страховій компанії з метою отримання страхового відшкодування потерпілим» [19; с.327].

11. Веб-сайти страхових компаній, на яких виставляють інформацію про власну діяльність, фінансові показники, асортимент пропонованих страхових послуг, правила страхування, деталізовані умови страхових договорів і ін.

Отже, інноваційні технології безпосередньо впливають на стратегію страховиків, а саме: розвиток комп'ютерної техніки, забезпечує значні аналітичні можливості; зростання інформатизації суспільства та можливостей зберігання і обробки значних обсягів інформації, суттєво впливає на актуарну діяльність і точність страхових тарифів; розвиток інтернету та технологій, що забезпечують можливість онлайн спілкування уможливають дистанційний супровід страхової послуги на всіх етапах її надання.

Висновки до Розділу 3

Страховому ринку України притаманні внутрішні та зовнішні проблеми, які склалися у довоєнний період і посилились з військовими діями по усій території нашої держави. Зокрема, спрощення регуляторних вимог під час дії воєнного стану задля підтримки і налагодження роботи учасників страхового ринку призвело до виявлення значних порушень певними страховими компаніями необхідних граничних лімітів фінансових нормативів, що може загрожувати стабільності ринку і знижує рівень довіри до страховиків. Гострою залишається багаторічна проблема використання механізмів страхування для ухилення від сплати податків чи виведення капіталу за допомогою страховиків.

Задля успішного розвитку і поліпшення ситуації на українському страховому ринку потрібна злагоджена та скоординована роботи як державних органів, так і страховиків. При цьому держава зобов'язана забезпечити страховий ринок адекватною нормативно-правовою базою, необтяжливим державним наглядом, а страхові компанії повинні бути сумлінними, соціально відповідальними у процесі співпраці із страхувальниками.

Для подолання проблем сучасного стану розвитку страхового ринку України потрібно: запроваджувати європейські принципи регулювання страхової діяльності; забезпечувати належну нормативно-правову основу для введення постійного контролю за станом і фінансовою діяльністю страховиків; зобов'язати українських страховиків поступово запроваджувати і європейську систему управління ризиками страхового портфелю; підвищити рівень прозорості страхового ринку загалом і діяльності страхових компаній в тому числі; розвивати сучасну інфраструктуру страхового ринку, застосовувати єдині методичні принципи організації роботи страхового посередництва; активізувати фінансову діяльність страховиків; розвивати недержавне пенсійне забезпечення.

Страховий ринок розвинутих країн забезпечує фінансування інвестиційних процесів у різних сферах економіки, оскільки, мобілізуючи значні фінансові ресурси, він здатен покривати суттєві потреби в капіталі на довготривалі періоди часу. На міжнародному страховому ринку переважають промислово розвинуті країни Північної Америки, Європи та Японія, на які припадає майже 90% загальної суми зібраних страхових внесків за всіма видами страхування. У середньому в світі показник проникнення страхування (співвідношення страхових премій і ВВП) складає 6,6%.

Глобалізаційні процеси на страхових ринках безпосередньо позначаються на різноманітних характеристиках як учасників страхових ринків, так і страхових послуг, які на них пропонуються. Інтенсивна глобалізація світового страхового ринку проявляється у різних формах і вимагає від національних страхових ринків адаптації до нових правил міжнародної торгівлі страховими продуктами.

Головним фактором, що сприяє розвитку діджиталізації страхового ринку є технології, яка переглядають функціонування даного сектора і спосіб взаємодії його суб'єктів з клієнтами. Діджиталізація дає змогу традиційним страховикам знижувати витрати і підвищувати ефективність своєї роботи. Технології, які застосовуються на страховому ринку, впливають на зменшення недоліків дистрибуції на ринку, зокрема через обмеження проблем асиметрії інформації, зменшуються операційні витрати і знижуються бар'єри контакту із клієнтами.

Запровадження інноваційних технологій в страхові послуги проявляється у двох головних аспектах: через інтеграцію мобільних додатків в онлайн продаж страхових послуг і розвиток страхування системи елементів «розумний дім» і високотехнологічних будинків. Інноваційні технології безпосередньо впливають на стратегію страховиків, а саме: розвиток комп'ютерної техніки, забезпечує значні аналітичні можливості; зростання інформатизації суспільства та можливостей зберігання і обробки значних обсягів інформації, суттєво впливає на актуарну діяльність і точність страхових тарифів; розвиток інтернету та технологій, що забезпечують можливість онлайн спілкування уможливають дистанційний супровід страхової послуги на всіх етапах її надання.

ВИСНОВКИ

Розглянувши теоретичні та практичні аспекти функціонування та розвитку страхового ринку можемо зробити наступні висновки.

В економічній науці існує багато підходів стосовно визначення категорії «страховий ринок», основними з них є: ринковий, економічний, інституційний та сегментний підхід. В основі ринкового підходу до визначення категорії «страховий ринок» лежать відносини з приводу купівлі-продажу страхових послуг, а також формування попиту і пропозиції на страхові послуги. З позицій економічного підходу суть даної категорії розуміють як систему економічних відносин стосовно формування і використання коштів страхового фонду.

Основними суб'єктами страхового ринку є: страхові компанії (продавці страхових послуг), страхувальники (споживачі страхових послуг), первинні та вторинні страхові посередники, асоціації страхових компаній (страхові пули, об'єднання та інше), перестраховики тощо. Інфраструктура страхового ринку складається з посередницької (збутові структури), ділової та інституційної. Невід'ємною складовою посередницької інфраструктури страхового ринку є страхові посередники: страхові агенти і брокери.

Структуру страхового ринку також можна охарактеризувати і за інституційними, територіальними і галузевими ознаками, а також за типом державного регулювання та інше. Об'єктом на страхового ринку виступають страхові продукти – певні страхові послуги, які надаються страхувальнику відповідно до умов страхового договору. Ціна на страхові послуги формується на основі попиту і пропозиції та відображається у страховому тарифі. Купівля і продаж страхового продукту відображається у договорі страхування.

Базовими функціями страхового ринку, на нашу думку, є: організація страхового захисту, за допомогою продажу страхових послуг, акумулювання фінансових ресурсів задля їх подальшого інвестуванням, забезпечення зустрічі страхувальника і страховика. Роль страхового ринку можна звести до таких основних напрямків: стабілізація економічної ситуації в країні, зменшення рівня

ризиковості в сучасних умовах господарювання, зростання рівня обізнаності населення про ризики, підвищення рівня якості життя людей, поліпшення рівня соціального захисту, підтримання комерційної діяльності і підприємництва, пришвидшення мобілізації вільного капіталу і його ефективне інвестування через механізми фінансових ринків.

При дослідженні еволюції розвитку сучасного страхового ринку України виокремлено такі головні його етапи: зародження, початковий, новітній, активізації, занепаду та сучасний. У яких враховано найбільш важливі знакові події у даній сфері. Кількість працюючих в Україні страхових компаній постійно зменшується, на разі їх є 115 (у тому числі 12 страховиків, які здійснюють страхування життя). Таке «очищення» страхового ринку України викликане зміною регуляторного органу в сфері страхування та його підходів до нагляду, негативними наслідками світової пандемії і звісно війною. За 2017-2022 роки на 17,4 млн збільшилась кількість укладених страхових договорів, на 2,5 млрд грн зросли валові страхові виплати українських страховиків, а рівень валових страхових виплат зріс на 8,56%. У той час як негативною тенденцією стало зменшення обсягів залучених страховиками страхових премій на 3,8 млрд грн. Транспортне страхування залишається найбільш затребуваним напрямком українського страхового ринку.

Процентні доходи за депозитами й ОВДП є основним джерелом інвестиційного прибутку ризикових страховиків за останні роки. Попри всі виклики і загрози останніх років діяльність більшості українських страховиків залишалася прибутковою (17% страховиків зазнали збитків у 2022 р.).

Українські страховики зіткнулися із значним падінням попиту та погіршенням загальноекономічної ситуації в країні, стандартні страхові договори не покривають ризиків, пов'язаних з війною та й клієнти, у яких суттєво знизилася платоспроможність, часто відмовляються від страхування на користь більш необхідних товарів та послуг.

Головними фактори, які стримують розвиток українського страхового ринку є: фактори, які виникли на рівні страхувальників (недовіра до страховиків,

відсутність вільних коштів у населення і підприємств, низький рівень страхової культури населення та непрозорість страхового ринку) та фактори, які виникли на рівні страховиків (недостатній рівень кваліфікації кадрів і значна їх плинність, недостатній рівень страхового маркетингу, низька платоспроможність та залежність від перестраховування, недосконалість чинного законодавства, недостатній розмір сформованого капіталу страховиками, високий рівень інфляції, нестабільність політичної ситуації, тощо).

Для подолання проблем сучасного стану розвитку страхового ринку України потрібно: запроваджувати європейські принципи регулювання страхової діяльності; забезпечувати належну нормативно-правову основу для введення постійного контролю за станом і фінансовою діяльністю страховиків; зобов'язати українських страховиків поступово запроваджувати і європейську систему управління ризиками страхового портфелю; підвищити рівень прозорості страхового ринку загалом і діяльності страхових компаній в тому числі; розвивати сучасну інфраструктуру страхового ринку, застосовувати єдині методичні принципи організації роботи страхового посередництва; активізувати фінансову діяльність страховиків; розвивати недержавне пенсійне забезпечення.

Глобалізаційні процеси на страхових ринках безпосередньо позначаються на різноманітних характеристиках як учасників страхових ринків, так і страхових послуг, які на них пропонуються. Інтенсивна глобалізація світового страхового ринку проявляється у різних формах і вимагає від національних страхових ринків адаптації до нових правил міжнародної торгівлі страховими продуктами.

Головним фактором, що сприяє розвитку діджиталізації страхового ринку є технології, яка переглядають функціонування даного сектора і способів взаємодії його суб'єктів з клієнтами. Діджиталізація дає змогу традиційним страховикам знижувати витрати і підвищувати ефективність своєї роботи. Технології, які застосовуються на страховому ринку, впливають на зменшення недоліків дистрибуції на ринку, зокрема через обмеження проблем асиметрії інформації, зменшуються операційні витрати і знижуються бар'єри контакту із клієнтами.

СПИСОК ВИКРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдін А.В. Стан та перспективи розвитку страхового ринку України у глобальному світовому просторі. Глобальні проблеми економіки та фінансів: зб. тез доп. міжнар. наук.–практ. конф., м. Прага, 28 груд. 2021 р. Прага, 2021. С. 129–132.
2. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхова справа. Київ : Знання. 2012. 250 с.
3. Біла книга. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. *Офіційний сайт НБУ*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=4
4. Борисова В.А., Огаренко О.В. Організаційно-економічний механізм страхування. Суми: Довкілля, 2018. 194 с.
5. Бунін С.В. Сучасний стан і тенденції світового ринку страхових послуг. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2017. №6. С. 15-19.
6. Бурбель Л. Шість головних викликів, з якими зустрівся страховий ринок упродовж шести місяців війни. *Interfax Ukraine*. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/856594.html>.
7. Василишин Р. Д., Кашенко О. Л., Борисова В. А. Економічні основи страхування. Суми: Довкілля, 2019. 412 с.
8. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика : монографія. Київ, 2019. 283 с.
9. Гладчук О.М., Одочук В.С. Страховий ринок України в умовах регуляторної та цифрової трансформації. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2020. Випуск 825 Економіка. С. 59-68.
10. Гладчук О.М. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України. *Ефективна економіка*. 2014. №4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2931>
11. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. / за ред. С. В. Мочерного. Львів : Світ, 2006. Т. 2. 568 с.

12. Журавка О. С. Науково-методичні засади стратегічного розвитку страхового ринку України : дис. ... канд. економ. наук : спец. 08. 00. 08 / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». Суми, 2010. 205 с.
13. Зайченко К.С., Дзюбенко В.М. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 5 (16). URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2019/5_16_uk/48.pdf
14. Залетов О. М. Страхування : навч. посіб. Київ : Міжнародна агенція «Бізон», 2018. 304 с.
15. Звіт з реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року за 2021 рік. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-z-realizatsiyi-strategiyi-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-za-2021-rik>.
16. Ільчук В. П., Ануля В. В. Проблеми розвитку страхового ринку в Україні. *Фінансові дослідження*. 2016. № 1. С. 76–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/find_2016_1_11.
17. Калугарь А.В., Кучерівська С.С. Особливості взаємодії учасників страхування в період війни. *Економіка та суспільство*. 2022. №46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2022/1951>
18. Клапків Ю.М. Основні принципи страхової справи. *Розвиток фінансових відносин суб'єктів господарювання в умовах динамічного зовнішнього середовища*: тези Інтернет-конференції (15 листопада 2018 р.) Житомир, 2018. С.189-191.
19. Клапків Ю.М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 568с.
20. Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія. Суми : Університетська книга, 2012. 316 с.
21. Криворучко А. В. Розвиток страхового ринку в сільському господарстві. *Економіка АПК*. 1997. № 6. С. 66–70.

22. Криклій А. С. Ринок страхування життя в Україні : тенденції та європейський досвід. *Економіка та держава*. 2018. №5. С. 13-18.
23. Кучерівська С., Гладчук О. Соціальна відповідальність страхових компаній у контексті цілей сталого розвитку. *Економіка. Управління. Інновації*. 2022. Випуск №2 (31). URL: <http://eui.zu.edu.ua/article/view/268881/264326>
24. Лисенко Н. А. Система оподаткування страхової діяльності в Україні. *Страхова справа*. 2020. № 7. С. 58–60.
25. Лондонський Ллойдс. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%9B%D0%B%D0%BE%D0%B9%D0%B4%D1%81
26. Мельничук Н. Ю., Залюбовська С. С., Колупаєв Ю. Б. Страховий ринок України: стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*: зб. наук. пр. 2020. №1-2. С. 81-90. doi: 10.31767/nasoa.1-2.2020.09.
27. Навроцький Д. А. Формування страхового ринку України : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01 / НАН України, Ін-т екон. прогнозування. Київ, 2005. 18 с.
28. Нікіфоров П.О., Гладчук О.М., Кучерівська С.С. Формальні та неформальні інститути страхового ринку. *Інноваційна економіка*. 2021. №5-6 [88]. С 105-110. URL: <http://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/827>
29. Орланюк-Малицкая Л. А. Страхові організації при переході до ринку. *Економічні науки*. 1991. № 7. С. 69–79.
30. Осадець С. С., Артюх Т. М., Гаманкова О. О., Колотило О. Д., Кривошлик Т. Д. Страхові послуги : підручник. Київ : КНЕУ. 2017. 464 с.
31. Плиса В. Й. Страхування: навч. посіб. Київ: Каравела. 2019. 472 с.
32. Полторак А. С. Розвиток страхових ринків як базис забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів. *«Modern Economics»*, 2022. № 34. С. 82-89.

33. Показники діяльності страхових компаній. *Офіційний сайт НБУ*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
34. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.09.2019 № 79-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>
35. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80> (чинний до 31.12.2023)
36. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (чинний з 01.01.2024).
37. Ромашко О. М., Шпільчак О. І. До розуміння сутності дефініції «страховий ринок». *Актуальні проблеми фінансової системи України*: зб. матер. XVI Міжнар. наук.-прак. конф. Черкаси, 2019. С. 185–187.
38. Ромашко О., Шпільчак О. Нові підходи до трактування страхового ринку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 1 (21). С. 259-266
39. Руда О.Л. Розвиток страхового ринку в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. №2 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7634>
40. Рудь І. Ю. Страховий ринок України: аналіз та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 23(2). С. 87–91. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2019_23\(2\)__18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2019_23(2)__18).
41. Статистична інформація. *Державна служба статистики України*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
42. Стратегія розвитку фінансового розвитку України до 2025. Звіт про реалізацію за 2021 р. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>.
43. Страхова діяльність : методичні рекомендації / укл.: О. М. Гладчук, С.С. Кучерівська. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2023. 80 с.

44. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації : монографія / О. В. Козьменко, С. М. Козьменко, Т. А. Васильєва Суми : Університетська книга, 2019. 388 с.
45. Ткаченко Н. В. Страхування : навч. посіб. Київ : Ліра, 2017. 376 с.
46. Фурман В. М. Страховий ринок в Україні: проблеми становлення та стратегії розвитку : автореф. дис. ... д-ра екон. наук / Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАНУ». Київ, 2006. 36 с.
47. Хропонюк Д. О., Длугопольський О. В. Сучасні проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 118-126.
48. Черняхівський В. Чому НБУ слід змінити принципи регулювання страхового ринку в умовах війни. *DELO.UA*. 31 березня 2023. URL: <https://delo.ua/insurance/comu-nbu-slid-zminiti-principi-regulyuvannya-straxovogo-rinku-v-umovax-viini-413717/>
49. Шкарлет С. М., Дубина М. В., Тунік М. В. Застосування індексного аналізу до дослідження динаміки розвитку страхового ринку України. *Фінансові дослідження*. 2019. № 1. С. 57–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/find_2016_1_9.
50. Шумелда Я. П. Страхування : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Київ : Міжнародна агенція «Бізон», 2017. 384 с.
51. A Discriminant Analysis of Insurance Companies in Ukraine. URL: <http://armgpublishing.sumdu.edu.ua.pdf>. (дата звернення: 15.09.2023).
52. Born P., Bujakowski D. Economic transition and insurance market development: Evidence from postcommunist European countries. *The Geneva Risk and Insurance Review*, 2022. P. 1-37.
53. Maalsen S., Sadowski J. The Smart Home on FIRE: Amplifying and Accelerating Domestic Surveillance. *Surveillance & Society*. 2019. No.17(1/2). P. 118 – 124.
54. Mahul O. Managing Catastrophic Risk through Insurance and Securitization. *American Journal of Agricultural Economists*. 2001. Vol. 83. P. 656 – 661.
55. New York Consolidated Laws: Chapter 28 - Insurants Law, Section 1211.

56. Seo, J., Seo J., Mahul O. The Impact of Climate Change on Catastrophe Risk Model: Implication for Catastrophe Risk Markets in Developing Countries: World Bank Policy Research Working Paper 4959. Washington, DC, 2009. 16 p.
57. Siemionczyk G. Social trading - gdy nie umiesz inwestować. Bloomberg Businessweek Polska. 2013. No 23.
58. Spence A.M. Job market signaling. Quarterly Journal of Economics. 1973. Vol. 87, No 3. P. 355 – 374.
59. Spencer H. The Principles of Sociology, in Three Volumes. New York: D. Appleton and Company, 1898. Vol. 1. URL: <http://oll.libertyfund.org/titles/2642> (Last accessed: 09.09.2023).
60. Trends In The Development Of The Ukrainian Insurance Market. URL: <http://tr.knute.edu.ua>

ДОДАТКИ

Організаційна структура страхового ринку

SWOT-аналіз вітчизняного страхового ринку

Сильні сторони	Можливості
<ul style="list-style-type: none"> - наявність великої кількості потенційних страхувальників; - зростання розмірів страхових премій та підвищення їх частки у ВВП; - виведення з ринку нестійких та неплатоспроможних компаній; - наявність потужного ІТ – сектору, за допомогою якого розробляються та впроваджуються у страхову діяльність сучасні технології. 	<ul style="list-style-type: none"> - пенсійна реформа та запровадження недержавного пенсійного страхування; - медична реформа - введення обов'язкового медичного страхування; - збільшення ролі страхового посередництва; - запровадження нових інноваційних страхових продуктів; - розвиток Insurtech та використання сучасних цифрових технологій у бізнес-процесах.
Слабкі сторони	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - недосконалість та невідповідність міжнародним стандартам нормативно - правової бази; - високий рівень концентрації на ринку страхування життя; - нерозвиненість вітчизняного фондового ринку; - недосконала система обов'язкового страхування; - недовіра населення до фінансового сектору, і зокрема до страхового; - необізнаність та відсутність страхової культури серед населення; - низька купівельна спроможність населення на страхові продукти. 	<ul style="list-style-type: none"> - макроекономічна та політична нестабільність; - посилення економічної кризи; - зростання податкового навантаження; - відтік капіталу закордон; - зростання цін на страхові продукти; - монополізація ринку страхування життя; - недобросовісна конкуренція; - зростання конкуренції зі сторони іноземних страхових груп та захоплення ними вітчизняного ринку;

Анотація

Снігур А.В. Напрями розвитку страхового ринку в Україні. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2023.

Визначено теоретичні аспекти функціонування страхового ринку. Досліджено еволюцію та сучасний стан розвитку страхового ринку України. Визначено основні проблеми розвитку українського страхового ринку. Досліджено напрями удосконалення страхового ринку із врахуванням зарубіжного досвіду, а також описана сучасна практика впровадження технологічних інновацій в діяльність страхових компаній.

Ключові слова: страхування, страхова компанія, страховий ринок, тенденції розвитку страхового ринку.

Summary

Snihur Anhelina. – Directions of development of the insurance market in Ukraine. – Manuscript. Thesis for a master's degree in 072 – Finance, Banking and Insurance. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2023.

The theoretical aspects of the functioning of the insurance market have been determined. The evolution and current state of development of the insurance market of Ukraine is studied. The main problems of the development of the Ukrainian insurance market have been identified. The areas of improvement of the insurance market, taking into account foreign experience, were studied. The modern practice of introducing technological innovations into the activities of insurance companies is described.

Key words: insurance, insurance company, insurance market, trends in the development of the insurance market.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис)

Снігур А.В.